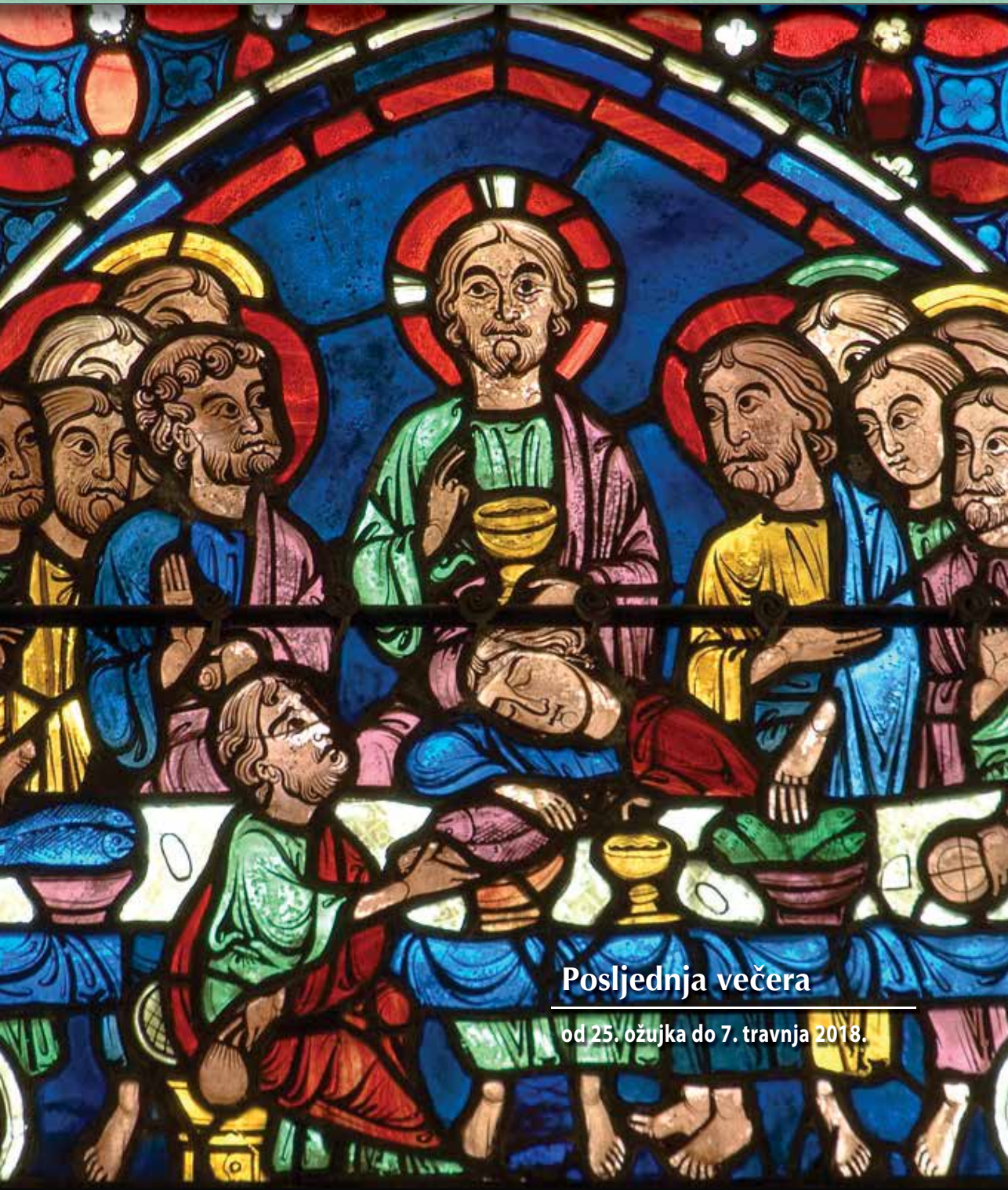

3
2018

liturgijsko-pastoralni list

ŽIVO VRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXV • CIJENA: 13 KN

Posljednja večera

od 25. ožujka do 7. travnja 2018.

God. XXXV. (2018.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
Ivan Čurić, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Ivan Šaško

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Motiv na naslovnici:
Posljednja večera, Katedrala
u Chartresu, vitraj, 12. st.

urednikova riječ

1

- ☐ Od večere do Euharistije

naša tema: Posljednja večera

2

- ☐ Euharistija – spomenčin Krista
i izraz zajedništva Crkve, M. Dančuo
- ☐ Kristov gozbeni stol.
Posljednja večera u umjetnosti, A. Crnčević

otajstvo i zbilja

16

- ☐ Biblijska razmišljanja:
D. Runje, A. Vučković, I. Raguž,
I. Šaško, S. Slišković, D. Tepert
- ☐ Nedjelja Muke Gospodnje. Cvjetnica
- ☐ Četvrtak Večere Gospodnje. Veliki četvrtak
- ☐ Petak Muke Gospodnje
- ☐ Vazmeno bdjenje
- ☐ Nedjelja Uskrsnuća Gospodinova
- ☐ Druga vazmena nedjelja

trenutak

40

- ☐ Voda u kaležu

Od večere do Euharistije

 Gospodinove riječi s Posljednje večere »Ovo činite meni na spomen« apostolska je Crkva razumjela kao posljednju zapovijed o vršenju spomena na njega po onim gestama i riječima koje je učinio i izrekao i koje su bile novost u židovskoj obrednoj gozbi. Pashalna je večera po toj Isusovoj novosti i zapovijedi prestala vrijediti. Isus je ostavio riječi i geste koje će biti jezgra novoga bogoštovlja. Lomljenje kruha, molitva blagoslova i iskazivanja hvale Bogu te zajedništvo blagovanja oblikovat će kršćansko bogoštovlje još prije negoli je oblikovana zajednica vjernika. Tako će bogoštovlje, liturgija spomena na Krista, oblikovati Crkvu, zajednicu vjernika. Smisao Isusovih riječi s Posljednje večere učenici će otkriti tek nakon uskrsnuća, kada ga, okupljeni »u onaj isti dan, prvi u tjednu«, prepoznaju u lomljenju kruha i u blagovanju. Crkva se rađa iz toga susreta s Uskrsnim, iz prepoznavanja njegove prisutnosti po onome za što je sâm rekao: »Ovo činite meni na spomen.« Crkva se rađa iz Euharistije, hrani se Euharistijom i živi od Euharistije. Ona je zajednica spomena i nade. Spomen uprisutnjuje njegovo djelo spasenja, a nada daruje predokus punine zajedništva s njim u vječnosti. I sama vjera u uskrsnuće počiva na prepoznavanju Uskrsloga u darovanoj novosti, u razlomljenome kruhu, spomenu njegova predanja na križu.

Za Crkvu i za njezinu vjernost Gospodinu od iznimne je važnosti svijest o toj životnoj i uzročnoj povezanosti s Euharistijom. Euharistija i Crkva jedna su drugoj povjerene (H. de Lubac). Povjeravajući se Euharistiji, tom živomu susretu s Uskrsnim, Crkva ostaje Crkvom, vjernom, unatoč svim kušnjama i izazovima. U Euharistiji, blagujući, zajednica vjernika hrani se spomenom i nadom, koji preobražavaju trenutak u kojemu živimo. Povijest i hod kroz svijet bivaju rasvijetljeni, oplemenjeni, ispunjeni smislom. Euharistija je više od kruha. Spomen i nada, koji u euharistijskome slavlju daruju prisutnost istoga Gospodina, Raspetoga i Uskrsnuloga, postaju kruh za život koji ne umire. Stoga se ljepota slavlja euharistije zrcali u povjerenju koje iskazujemo njezinoj preobrazbenoj snazi.

Urednik

Euharistija – spomenčin Krista i izraz zajedništva Crkve

Milan Dančuo

Crkva ne može u punini živjeti svoje poslanje ako euharistija nije izraz zajedništva u životu Crkve. Euharistijskim slavljem Crkva uvijek iznova obnavlja svijest da je »znak i sredstvo« intimnoga sjedinjenja s Bogom, ali i jedinstva cijeloga ljudskog roda. Kršćanin koji slavi euharistiju postaje pronositelj i promicatelj zajedništva, mira, solidarnosti u svim okolnostima života, pa euharistija postaje škola mira, trajni zadatak i odgovornost u svijetu. Zajedništvo Crkve najizvrsnije se prepoznaje u liturgijskoj zajednici, koja je temeljna i prvotna crkvena zajednica.

Euharistija je neraskidivo povezana s Posljednjom večerom i Kristovim vazmenim otajstvom. Stapa u jedno slavlje dva događaja: Posljednju večeru i Kristovu smrt te uskrsnuće i obroke s Uskrsnim. Tako su prve kršćanske zajednice spomen i prisjećanje na Posljednju večeru te na Kristovo uskrsnuće i ukazanja transformirale u obrednu stvarnost. Sama nedjelja, Dan Gospodnji, izražava smisao kršćanskoga blagdana kao slavlja zajednice te zadržava kontinuitet sakramentalnog spomena božanskih događaja i nadasve Kristove Pashe.

Euharistija, koja se već od samih početaka Crkve slavila nedjeljom, postaje temelj i duhovna snaga Crkve, ali i početak navješćaja, kako je pisao sv. Pavao zajednici u Korintu: »Uistinu, svaki put kad jedete ovaj kruh i pijete ovaj kalež, navješćujete smrt Gospodnju dok ne dođe.« (1Kor 11, 26). Slavlje euharistije kao spomen Posljednje večere jest način istinskoga kršćanskog života, koji prelazi s Krista na svakoga vjernika, a navješćajem i svjedočanstvom teži proširiti se na sve ljude i na cijelo društvo.

Euharistija kao zahvaljivanje Bogu

Osnovna karakteristika euharistije jest zahvaljivanje ili iskazivanje hvale (gr. *eucharistéo* – zahvaljivati). Euharistija je zahvala, hvala Crkve, za Kristovu žrtvu, za Kristovo djelo predanja i najsavršenije ljubavi za svijet. Euharistija treba postati zahvala i proslava Boga u svakodnevnome životu i u svim područjima vjerničkoga života. Sv. Ivan Pavao II. govori o *kulturi euharistije*: kultura euharistije jest kultura dijaloga, odnosno reći »hvala« poput Krista u konkretnosti življene sadašnjosti.

Mistagoški pristup predstavlja uvijek aktualan način oživljavanja duhovne i sakramentalne središnjosti euharistije u Crkvi. *Mistagogija* je blisko povezana sa stvarnošću Božjega otajstva, ono što euharistija jest u svome cjelovitom značenju. Govoriti o mistagogiji ne znači usredotočiti se odmah na mistagoške kateheze i homilije velikih crkvenih otaca koji su uveli katekumene i neofite u značenje sakramenata kršćanske inicijacije i u šire shvaćanje važnih elemenata kršćanske liturgije. Mistagogija je puno kompleksnija i ne ograničava se samo na velike mistagoške kateheze i kršćansku inicijaciju prvih

stoljeća. Druga izvanredna biskupska sinoda 1985. godine, o 20. obljetnici završetka Drugoga vatikanskog koncila, u završnome dokumentu govori: »Kateheze, kako je to već bilo u početcima Crkve, trebaju biti put koji uvodi u liturgijski život, tj. mistagoške kateheze.« Nema istinskoga liturgijskog života bez prikladnoga poznavanja otajstva koje se proslavlja u liturgiji.

Mistagogija je skup pojašnjenja teološkoga i liturgijskoga karaktera ne samo sakramentalnoga događaja i čina, već i obreda i molitava od kojih je oblikovano liturgijsko slavlje. Njezina temeljna svrha je personalizirati i *uobiti* stavove koji se nalaze u temeljima slavlja: mistagogijom se želi na dublji način prihvatiti u srce i u život ono što se slavi te preko obreda i slavlja stići do središta Otajstva. Liturgijsko se slavlje ne svodi na elemente obreda; ono je otvaranje Crkve Božjoj prisutnosti i djelovanju koje inkorporira vjernika u slavlja kojima se ponazočuju spasenjska djela. Na taj se način odvija zbiljski susret s Otajstvom.

Liturgija već ima u sebi mistagošku dimenziju. Sposobna je sama biti objavom otajstva, odnosno, euharistija uvodi u otajstvo proslavljajući samo otajstvo. Za crkvene oce slavlje otajstva je već inicijacija u sama otajstva. Na taj način otajstvo kada se slavi, objavljuje se i daje se upoznati. Liturgiju se kroz obnovljenu mistagošku dimenziju može promatrati kao samo Božje djelovanje: euharistija ostvaruje ono što znači i označuje. Stoga se liturgija i naziva *opus Dei*, Božje djelo. Na taj način objava Božjeg otajstva biva djelo samoga Boga, a Crkva zahvaljuje Bogu za ostvareno spasenje.

Euharistija kao spomenčin Posljednje večere

Katekizam Katoličke Crkve pojašnjava da »se u prvim desetljećima povijesti Crkve za otajstvo Kristove muke, smrti i uskrsnuća koristi naziv *Pasha*. Prema Svetom pismu, spomenčin (*memorijal*) nije puko sjećanje prošlih događaja, nego navješćivanje čudesnih djela što ih je Bog učinio u korist ljudi. U liturgijskom slavlju ti događaji, na neki način, bivaju prisutni i zbiljski. Izraelski narod upravo tako shvaća svoje oslobođenje iz Egipta: svaki put kad se slavi Pasha, događaji Izlaska bivaju prisutni u sjećanju vjernika kako bi prema njima uskladili svoj život.« (KKC 1363). Također, »slaveći Posljednju večeru s apostolima u obrednoj pashalnoj gozbi, Isus je židovskoj Pashi dao konačno značenje. U stvari nova Pasha, Isusov prijelaz k Ocu po smrti i uskrsnuću, anticipirana je na Posljednjoj večeri i slavi se u Euharistiji koja ispunja židovsku Pashu i anticipira konačnu Pashu Crkve u slavi Kraljevstva.« (KKC 1340).

*Posljednja večera,
Bazilika sv. Marije Velike,
Bergamo, 14. st.
(Foto: 123RF)*

Za izraelski narod Pasha je Izlazak iz egipatskoga ropstva. U vrijeme Mojsija Bog Jahve oslobodio je Židove iz ropstva u Egiptu prjelaskom preko Crvenog mora, a poslije četrdeset godina u pustinji narod se nastanio u Palestini. Dvanaesto poglavlje Knjige Izlaska govori o drugoj vrsti prolaza (hebr. *pesah* – prolaz), odnosno o prolazu anđela zatornika koji je prošao i pobio egipatske prvorodence, a poštedio domove Izraelaca, pošćropljene krvlju janjeta. Izraz *proći, proći pokraj* znači da su izraelski prvorodenci bili saćuvani. Taj se događaj slavi kao Pasha. Nakon događaja prolaza događa se prijelaz preko Crvenog mora, a na brdu Sinaj zbiva se posljednji događaj, sklanjanje Saveza.

Obredna židovska Pasha obred je koji se ponavlja svake godine u obitelji, blagujući beskvasni kruh i meso mladoga janjeta ili kozleta, u zahvalu i u spomen na oslobođenje iz ropstva. Taj je obred slavio i Isus te se u kontekstu židovskoga blagdana Pashe događa i njegovo pashalno otajstvo. Obred je *spomenćin* ili *memorijal* (hebr. *zikkaron*): on ne samo da priziva u pamet sudionikâ događaj oslobođenja, već se po njemu uprisutnjuje i ponovno proživljava iskustvo Izlaska. Događaj koji je pripovijedaćo otac obitelji uprisutnjuje se ponovno u svojoj vrijednosti: svaki je Izraelac bio spaćen po tome događaju i smatraćo je da osobno izlazi iz Egipta. Povijesna Pasha i ona obredna ujednjenje su u jedinstven događaj jer obitelji i cijeli narod svake godine slave Izlazak kao trajnu Bođu prisutnost i ispunjenje obećanja u svakome vremenu. *Pasha* će, stoga, za izraelski narod biti proslava prjelaska iz ropstva u slobodu Obećane zemlje te zahvala za velika Bođu djela.

U dvorani Posljednje večere Isus sa svojim učenicima slavi blagdan Pashe. U posljednjim satima Kristova života Pasha dobiva novo znaćenje,

a njegovom žrtvom zadobiva konaćno dovršenje. Bođu zapovijed izraelskomu narodu u Knjizi Izlaska da slave Pashu kao spomen i zahvalu na oslobođenju, zamijenjena je novom zapovijeđu Krista prije smrti i uskrsnuća, da kršćani blaguju njegovo Tijelo i piju njegovu Krv do njegova ponovnoga dolaska. Kristovo vazmeno otajstvo postaje tako temelj na kojemu Crkva poćinje graditi svoje poslanje. Kristova je Pasha prijelaz iz smrti u život, odnosno prijelaz iz ropstva grijeha, koje je započelo padom prvoga ćovjeka, u novi život – posinjenjem koje Krist donosi svojim uskrsnućem. Iz toga razloga euharistija postaje spomenćin (gr. *anámnesis*) ćudesnih Bođu djela, koji su se zbili u Kristovu vazmene otajstvu, te izraz zahvalnosti

Izlazak izabranoga Bođu naroda iz Egipta pralik je Isusova Izlaska i oslobođenja novoga Bođu naroda iz ropstva grijeha.

Matvej Vajsberg: *Prjelazak preko Crvenoga mora*, 1989.

Crkve za sklapanje novoga Saveza i Božjega izabranja Crkve kao novoga Božjeg naroda. Stari Savez na brdu Sinaju usavršen je i pročišćen te kršćani u euharistiji slave spomenčin Kristova prjelaska iz smrti i grijeha u slobodu i novi vječni život koji započinje već ovdje na zemlji. Kršćanski spomenčin te Kristove povijesne Pashe jest sakrament Euharistije koji uprisutnjuje snagu i svu spasenjsku djelotvornost Kristove Pashe.

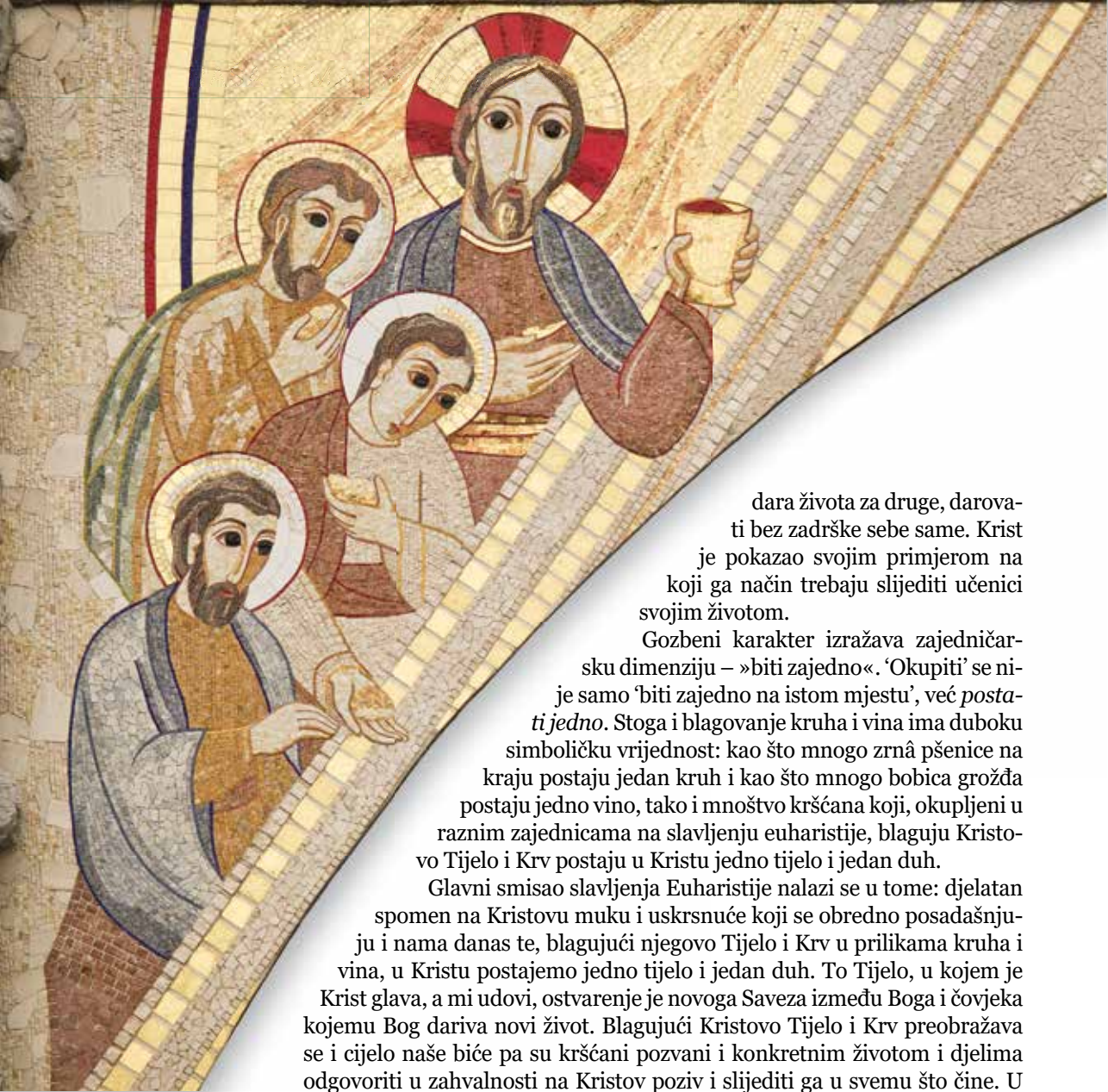
Na Posljednjoj večeri Isus je uzeo kruh, zahvalio Bogu, razlomio kruh i dao ga svojim učenicima. Slavlje euharistije je identično ponavljanje tih Kristovih gesta jer u obrednome ustrojstvu slavlja, nakon navješćaja Božje riječi i homilije, slijede dijelovi koji obredno odgovaraju Posljednjoj večeri. Donošenje darova na oltar odgovara Kristovoj gesti uzimanja kruha, a euharistijska molitva izražava Isusovo blagoslivljanje i zahvalu nebeskomu Ocu. Razlamanje hostije nakon molitve Gospodnje odgovara Kristovu lomljenju kruha, a obred pričesti, u kojoj se kršćani hrane Kristovim Tijelom, razumijeva se iz geste Isusova pružanja kruha učenicima, dajući im u njemu »svoje tijelo«. Euharistijske geste Crkve razumijevaju se u svjetlu Isusovih gesta jer je on sâm na Posljednjoj večeri dao učenicima zapovijed da sve to čine »njemu na spomen«.

Između Posljednje večere i kršćanske euharistije postoji i razlika: Krist ustanovljenjem same euharistije na Posljednjoj večeri navješćuje svoju žrtvu na križu i uskrsnuće od mrtvih te predaje način (oblik) koji će kršćani preuzeti i slaviti kao spomenčin. Iz toga razloga, slaveći euharistiju Njemu u spomen, kršćani u zahvalnosti slave spomen na Kristovu žrtvu na križu koja se uprisutnjuje i postaje sakramentalna stvarnost za zajednicu koja slavi. Spomenčin posadašnjuje Kristovu žrtvu pa u svakoj euharistiji koja se slavi Krist je prisutan.

Euharistija se kao *spomenčin* promatra kroz prizmu *otajstva* i *sakramenta*. Riječ *otajstvo* (gr. *mysterion*) označuje stvarnost koja je neizmjereno velika i nadilazi mogućnost ljudskog shvaćanja, ali koje imamo iskustvo preko vidljivih znakova. Sv. Pavao naglašava da je Krist Božja tajna: Isus kao Sin Božji objavio nam je spasenje preko sebe sama, koristio se materijalnim stvarnostima, vlastitim tijelom, čineći ga tako instrumentom susreta s nama. Riječ *mysterion* na jezik Zapadne Crkve prevedena je riječju *sacramentum*. Kasnije teologija objašnjava da su sakramenti »djelotvorni znakovi Božje milosti«, tj. znakovi (čini) koji ostvaruju ono što izražavaju i daruju milost koju obećavaju. Spasenjski događaj Kristove Pashe objavljuje se tako svakom čovjeku putem znakova: sakramenata. Materijalni elementi, kao što su voda, ulje, kruh, vino, svjetlo, polaganje ruku, postaju simboli preko kojih Bog objavljuje svoj život ljudima.

Gozbeni i žrtveni karakter euharistije

Euharistija posjeduje *gozbeni* i *žrtveni* karakter. Sudjelovati na euharistiji ne znači samo biti fizički prisutan na obredu, već označava dioništvo u samome događaju. Riječ *communio* za pričest (od lat. *cum* i *munus*) može se tumačiti kao »imati udjela u istome daru«, odnosno biti *dio*, imati *udjela* u čemu (hrv. *pri-čest*, stara riječ *čest*, čestica, znači *dio*). Ponavljanje Kristove geste i riječi »Ovo činite meni na spomen«, nije samo ponavljanje geste, već uzbiljenje

dara života za druge, darovati bez zadržke sebe same. Krist je pokazao svojim primjerom na koji ga način trebaju slijediti učenici svojim životom.

Gozbeni karakter izražava zajedničarsku dimenziju – »biti zajedno«. 'Okupiti' se nije samo 'biti zajedno na istom mjestu', već *postati jedno*. Stoga i blagovanje kruha i vina ima duboku simboličku vrijednost: kao što mnogo zrnâ pšenice na kraju postaju jedan kruh i kao što mnogo bobica grožđa postaju jedno vino, tako i mnoštvo kršćana koji, okupljeni u raznim zajednicama na slavljenju euharistije, blaguju Kristovo Tijelo i Krv postaju u Kristu jedno tijelo i jedan duh.

Glavni smisao slavljenja Euharistije nalazi se u tome: djelatan spomen na Kristovu muku i uskrsnuće koji se obredno posadašnjuju i nama danas te, blagujući njegovo Tijelo i Krv u prilikama kruha i vina, u Kristu postajemo jedno tijelo i jedan duh. To Tijelo, u kojem je Krist glava, a mi udovi, ostvarenje je novoga Saveza između Boga i čovjeka kojemu Bog dariva novi život. Blagujući Kristovo Tijelo i Krv preobražava se i cijelo naše biće pa su kršćani pozvani i konkretnim životom i djelima odgovoriti u zahvalnosti na Kristov poziv i slijediti ga u svemu što čine. U protivnome, sudjelovanje u novome Savezu može biti nedostojno. Euharistija je *slavlje* po svojoj prirodi, slavlje koje je uvijek zajedničarsko, teži sve sakupiti u jedno. Upravo i materija slavlja donosi u sebi značenje prjelaska iz mnoštva u jedinstvo.

Žrtveni karakter naglašava da svakom euharistijom uzbiljujemo Kristovu žrtvu i smrt na križu. Sv. Pavao povezuje Kristovu smrt s euharistijskim slavljem i poslanjem: »Svaki put kad jedete ovaj kruh i pijete ovaj kalež navješćujete smrt Gospodnju dok on ne dođe.« (1Kor 11, 26). Blagujući kruh i pijući tu Krv u zajedništvu smo s Kristovom žrtvom. Euharistija stoga postaje sudjelovanje u Kristovoj žrtvi. Gozbeni i žrtveni karakter euharistije čini od zajednice jedno tijelo. Kristovo tijelo nisu samo euharistijske prilike, nego i crkveno tijelo – zajednica. Zato onaj tko jede od toga kruha, mora biti u zajedništvu, biti dio zajednice.

Ovo činite
meni na spomen...

Marko I. Rupnik: Isus s
Petrom Jakovom i Ivanom;
mozaik na pročelju Bazilike
sv. Krunice, Lurd, 2007.

Euharistija kao izraz zajedništva

Crkva ne može u punini živjeti svoje poslanje ako euharistija nije izraz zajedništva u životu Crkve. Euharistijskim slavljem Crkva uvijek iznova obnavlja svijest da je »znak i sredstvo« intimnoga sjedinjenja s Bogom, ali i jedinstva cijeloga ljudskog roda. Kršćanin koji slavi euharistiju postaje pronositelj i promicatelj zajedništva, mira, solidarnosti u svim okolnostima života, pa euharistija postaje škola mira, trajni zadatak i odgovornost u svijetu.

Zajedništvo Crkve najizvrsnije se prepoznaje u liturgijskoj zajednici koja je temeljna i prvotna crkvena zajednica, budući da preko zajednice Crkva sebi i svijetu govori tko je, koja je njezina uloga, svrha i poslanje u svijetu. U posljednjih nekoliko desetljeća može se zamijetiti bliska povezanost između liturgijske obnove i obnove cjelokupnog života Crkve. Crkva ne djeluje samo preko liturgije, nego se i izražava kroz liturgiju i iz slavlja crpi svoju snagu. Način na koji Crkva moli i slavi euharistiju govori o tome kakva je Crkva i kakav je njezin identitet. Stoga Crkva čini euharistiju, ali još više euharistija čini Crkvu. Euharistija se ostvaruje i postaje moguća kada je zajednica okupljena. Zajednicu je potrebno okupiti. Stoga je prvotna i najvažnija sastavnica zajedništva Bog, jer je on taj koji okuplja. To je prva karakteristika kršćanskoga zajedništva.

Zajednica se ne okuplja samoinicijativno, već ju poziva i okuplja Bog, a Crkva odgovara na Božji poziv. Na taj način prva konkretna gesta liturgijske zajednice jest odgovor na Božji poziv i okupljanje zajednice. Okupljanje zajednice na Sinaju postaje slika svakoga okupljanja izraelskog naroda te postaje također tipologija okupljanja kršćanske zajednice. I sam korijen hebrejske riječi *qahal*, kojom se označava zajednica na Sinaju, u sebi sadrži značenje 'zvati, pozivati'. *Septuaginta* će taj termin prevesti grčkim terminom *ekklesia*, čime označava liturgijsku zajednicu Izraelaca koje je sazvaio sam Gospodin. Evanđelist Luka tu zajednicu naziva »crkvom u pustinji« (*he ekklesia en te eremo*, Dj 7, 38): Bog saziva i po svojoj slobodnoj odluci odabire izraelski narod za svoj izabrani narod. Riječ *ekklesia* (gr. *ek+kaleo*) označava *sazvanu skupštinu*, tj. zajednicu koja je sazvana od Boga; time je i kršćanska liturgija sačuvala biblijski koncept zajednice. Euharistija ne započinje uvodnom pjesmom, znakom križa ili dolaskom svećenika na oltar, već Božjim činom kojim on okuplja i poziva svoj narod k sebi i činom naroda koji odgovara na Božji poziv okupljajući se u zajednicu. Zajednica ponajprije stoji pred Gospodinom te je već sâm čin okupljanja zahvala zajednice za čudesna Božja djela.

Gospodin poziva svojom Riječju i narod postaje zajednica. To je druga karakteristika kršćanskog zajedništva. Prvi ishod Boga koji govori je narod koji se okuplja da sluša Riječ: tako Riječ od subjekta okupljanja postaje objekt okupljanja. Slušanje Božje riječi jest ono što izraelski narod čini Božjim narodom, kao što i navještaj Božje riječi rađa Crkvu. Stoga je i liturgijska zajednica vitalno i stvarno okruženje Svetog pisma: knjiga koja sadrži Božju

”

Gozbeni karakter euharistije izražava zajedničarsku dimenziju – »biti zajedno«. 'Okupiti' se nije samo 'biti zajedno na istom mjestu', već postati jedno. Blagujući njegovo Tijelo i Krv u prilikama kruha i vina, u Kristu postajemo jedno tijelo i jedan duh.

Crkva živi od euharistije.

Đuro Seder:

Posljednja večera.

riječ predaje Riječ zajednici. *Ekklesia* kao zajednica je mjesto gdje se biblijski tekstovi navještaju i upri-
sutnjuju u konkretnoj zajednici koja je sazvana tom istom Riječju. U euharistiji, ali i u drugim sakramentima, Gospodin progovara svomu narodu i ustanovljuje odnos koji oblikuje i stvara zajednicu. Na kraju će se i shvaćanje Božje riječi sadržane u Svetome pismu najbolje razumjeti i interpretirati unutar litur-
gijske zajednice, budući da

se zajednica može promatrati kao *locus theologicus* slušanja, razumijevanja, aktualizacije i djelotvornosti Božje riječi.

Nakon Božjeg poziva i okupljanja te slušanja Božje riječi, Bog sklapa savez sa svojim narodom. To je treća karakteristika kršćanskog zajedništva. Kristov život je priprema i stvaranje dinamike Novog saveza između Boga i Crkve: Krist je sazvao Novi narod i pozvao dvanaesticu da budu njegovi učenici, dao im svoju Riječ i zapečatio novi i vječni savez u svojoj krvi. Riječi »Ovaj je kalež Novi savez u mojoj krvi, koja se za vas proljeva« (Lk 22, 20) promatraju se kao dovršenje tipologije Starog saveza. Bog na taj način po svome Sinu okuplja i sabire ponovno svoj narod i tvori Crkvu, novu zajednicu mesijanskih vremena. Euharistija je spomenčin (*memorijal*) Posljednje večere, Kristove žrtve na križu i sklapanja Novog saveza. Blagujući Tijelo i Krv Kristovu zajednica postaje Tijelo Kristovo, ugrađuje se u novi život koji Krist donosi. Stoga je i svrha euharistije da kršćani postanu u Kristu jedno tijelo i jedna zajednica braće i sestara u vjeri.

Zaključne misli

Euharistija je u životu Crkve konstantna dijalektika između slavlja kršćanskog života i kako ga živjeti: ako se ne živi ono što se slavi, euharistija postaje besmisleni odraz onoga što nismo. Euharistija postaje temelj za duhovnost i kršćanski život jer u sakramentu, spomenčinu (*memorijalu*) vazmenoga otajstva, proglašava stvarnu Kristovu prisutnost, koju zajednica treba nastojati živjeti otkrivajući Otajstvo, u zahvalnosti i zajedništvu. Blagovanje Kristova Tijela i Krvi, najveći dar Kristove ljubavi na Posljednjoj večeri, u konačnici pobuđuje u Crkvi i u svakom kršćaninu želju da svjedoči i navješćuje Evanđelje. Potrebno je mistagoški otkriti duhovnu središnjost euharistije u životu Crkve. Kada euharistija postane stvarna i djelatna zahvala Crkve i odgovor na Božji poziv te kada Crkva bude živjela istinsko zajedništvo, kršćanski život i svjedočenje u svijetu postat će autentični i djelotvorni. ■

Kristov gozbeni stol

Posljednja večera u umjetnosti

Ante Crnčević

U ikonografiji Posljednje večere moguće je prepoznati glavne naglaske kršćanske duhovnosti i slavlja euharistije, kao i način razumijevanja povezanosti Posljednje večere s otajstvom Kristove muke i smrti te s euharistijom Crkve. Moguće je tako susresti ikonografska udubljenja u otajstvo Kristova predanja, ali i slikarska 'zadržavanja' na odabranim trenutcima: na gozbenome zajedništvu, na gestama i riječima ustanovljenja euharistije, na Isusovoj najavi da će biti izdan, na dramatici učeničkoga propitivanja tko je taj koji će ga izdati, ili pak na činu pranja nogu.

Mеду prizorima iz Kristova života jedan od onih koji su najviše inspirirali umjetničko stvaralaštvo zasigurno je i događaj Posljednje večere. Nije lako sabrati i kritičkim opisom analizirati sve odrednice ikonografije Posljednje večere, ali je moguće pokazati osnovne vlastitosti njezinoga prikazivanja u velikim kulturalnim razdobljima, kao i naznačiti teološke i ikonologijske čimbenike koji su nadahnjivali ikonografska ostvarenja, kako u istočnoj tako i u zapadnoj umjetničkoj tradiciji. U ikonografiji je tako moguće prepoznati glavne naglaske kršćanske duhovnosti i slavlja euharistije, kao i način razumijevanja povezanosti Posljednje večere s otajstvom Kristove muke i smrti te s euharistijom Crkve, koja je spomenčin Kristove bezpridržajne ljubavi. Moguće je tako susresti ikonografska udubljenja u otajstvo Kristova predanja, ali i ikonografska 'zadržavanja' na odabranim vidicima toga događaja: na gozbenome zajedništvu, na gestama i riječima ustanovljenja euharistije, na Isusovoj najavi da će biti izdan, na dramatici učeničkoga propitivanja tko je taj koji će ga izdati, ili pak na činu pranja nogu. U tome odabiru moguće je čitati naglaske duhovnosti, vlastitih pojedinim razdobljima kršćanske misli. Tako jedan te isti događaj zadobiva različite interpretacije i naglaske. Ponegdje će se naglasiti dramatika Judine izdaje Isusa i razjedinjenosti učenika, sve do međusobnoga nepovjerenja, a drugdje pak njihovo zajedništvo, izraženo u blagovanju kruha koji Krist razloma i pruža. Negdje se misao zaustavlja na povijesnome događaju, a negdje je usmjerena na zajedništvo Crkve koja, preuzimajući geste Posljednje večere, slavi spomenčin Kristova otkupiteljskoga predanja. Stoga ovi kratki uvidi u kršćansku ikonografiju mogu biti poticajni za udubljivanje u Kristovo vazmeno otajstvo.

Najstariji poznati nam ikonografski prikazi Posljednje večere stavljaju nam pred oči Isusovu pashalne gozbe s učenicima, raspoređenima u *sigma-formi*, to jest za polukružnim stolom. Nadahnuća za takav način prikazivanja valja nam tražiti u rimskim gozbenim običajima: sustolnici su u poluležećemu položaju, oslonjeni na lijevi lakat, bili raspoređeni na tri duga naslonjača ili ležaljke, a jelo se posluživalo na niskome stolu koji je, smješten u sredini, imao oblik polukruga (od čega i naziv *sigma-stol*, prema malome grčkome slovu s); prednja strana stola ostajala bi slobodna za posluživanje. Dvorana namijenjena gozbama nazivala se *triclinium*, što bi značilo »dvorana s tri naslonjača (ležaljke)« (gr. *treis klinai*).

Kršćanska će kultura preuzeti oblik sigma-stola i u drugim gozbenim trenutcima, primjerice u oblikovanju velikih monaških blagovaonica (premda će se za stolovima sjediti), s tlorisnim rasporedom

Ilustracija Posljednje večere u Evanđelistaru iz Rossana (*Codex purpureus Rossanensis*), 6. st.

kraja 5. st., vjerojatno iz Ravene, a koji se čuva u Riznici milanske katedrale. Motiv prikazuje Isusa s trojicom učenika za polukružnim stolom, na kojemu se razaznaju kruh i ribe, čime se predstavlja gozbeno ozračje, ali i naznačuje njegova prisutnost među učenicima (usp. *Lk* 24, 31 i 24, 40-42). Poznatiji prikazi Posljednje večera u formi sigma-stola zacijelo su: mozaik iz bazilike »Sant'Apollinare Nuovo« u Raveni iz prve polovice 6. st. (v. sliku na str. 11.) te ilustracija u Evanđelistaru iz Rossana (*Codex purpureus Rossanensis*, druga polovica 6. st., v. sliku gore). Na mozaiku iz Ravene s Kristom su za stolom dvanaestorica apostola; Krist je prikazan na desnoj strani stola, *in cornu dextro* (što je u rimskom trikliniju bilo mjesto domaćina), a nasuprot njemu smješten je Juda; na stolu su kruhovi i dvije ribe. Krist je odjeven u purpurni plašt, sa štolom preko ramena, čime se naznačuje njegovo svećeništvo i ispunjenje starozavjetne pashalne žrtve, a oko glave prikazana je aureola s upisanim križem, što će postati razlikovnim načinom prikazivanja Krista. Apostoli su odjeveni u bijelo. Prizor kao da je zaustavljen na Isusovim riječima: »Zaista, kažem vam, jedan će me od vas izdati.«, dok se apostoli pitaju: »Da nisam ja, Gospodine?« (*Mt* 26, 21-22). Dramatičnost trenutka čita se u »igri pogledâ: trojica apostola najbližih Isusu – od kojih je na prvome mjestu Petar – pogleda su uprta u Učitelja, dok osmorica u čudu gledaju Judu; i Juda gleda Isusa, čime se zatvara »krug pogledâ«, a u Isusovoj riječi »Onaj koji umoči sa mnom ruku u zdjelu, taj će me izdati« (*Mt* 26, 23) razrješuje se pitanje koje je postavio. Sedam kruhova i dvije ribe na bogato prostrtu stolu ujedinjuju Posljednju večeru s događajem koji joj je bio predznak: čudesno nahanranjenje mnoštva (*Mt* 15, 32-37).

Jasan koloristički prikaz iz Purpurnog evanđelistara iz Rossana bilježi trenutak Isusova odgovora: Juda je prikazan kako umaće zalogaj u zdjelu. Samo je njegova ruka ispružena, čime se postiže jasnoća prikaza, a spušten pogled govori o razumijevanju onoga što je Isus rekao, dok jedanaestorica zagledana u Isusa pokazuju zbunjenost i nevjericu pred Isusovom najavom izručenja u ruke neprijatelja. U toj 'igri' razlikujemo otvorenost pogledâ vjere i skrivenost pogleda koji izdaje Učitelja.

Tomu nizu možemo pridružiti i fresko prikaz Gospodnje večere u crkvi benediktinske opatije Sant'Angelo in Formis, u blizini Capue (1072.-1078.)

stolova i sjedišta kakav je bio u koru, pa su monasi za objedom sjedili u istome rasporedu kao i u korskoj molitvi, što je blagovanju – praćenu slušanjem Božje riječi – davalo produžetak liturgijskoga zajedništva.

Najstariji poznati prikaz Posljednje večere u formi sigma-stola jest re-ljef na okovu evanđelistara, poznatoga pod imenom »Diptih od pet dijelova« s

u južnoj Italiji (v. sliku desno dolje). Za sigma-stolom Isus i Petar stoje jedan nasuprot drugomu, a pogledi učenika 'ponavljaju' temu okupljenosti izražene samim oblikom stola.

Nakon razdoblja najstarijih prikaza Posljednje večere, koji očituju prožetost zapadne misli bizantskom umjetnošću, moguće je – pred kraj prvoga ili na početku drugoga tisućljeća – zamijetiti oblikovanje dviju ikonografskih smjerova s različitim tematskim naglascima.

Zapadna će se tradicija usredotočiti na trenutak Isusove izdaje. Dramatika koja se čita u uznemirenosti i pogledima apostola, suprotstavljena je Isusovoj sigurnosti koja proizlazi iz njegova predanja. Umjesto sigma-stola pojavljuje se okrugli stol koji se od 11. st. zamjenjuje kvadratnim. Isus će biti smještan u sredinu, apostoli su raspoređeni s jedne i s druge strane stola, a nerijetko će samo Juda biti izdvojen: smješten nasuprot Isusu, s prednje strane stola i bočno, na užu stranu stola.

Ikonomografija na Istoku dat će prednost prikazivanju zajedništva Isusa s apostolima, pa će čest motiv biti blagovanje, štoviše, »pričest apostola«. Na Zapadu će se tek nakon Tridentskoga koncila dati veći prostor tome motivu, prepoznajući ga kao siguran način isticanja pravoga nauka o euharistiji i njezinu suodnosu s Kristovom Pashom, koje je Posljednja večera predznak. U kasnijemu razdoblju nastaju i djela koja ujedinjuju te dvije tradicije.

Leonardo da Vinci: Posljednja večera i pogledi vjere

Među prikazima Posljednje večere u zapadnome kulturalnome krugu zaci-jelo je najpoznatiji zidni oslik Leonarda da Vincija u blagovaonici samostana Blažene Djevice Marije od Milosti u Milanu (1496.-1498.). Slika (v. str. 13.) prikazuje trenutak u kojem su apostoli suočeni s Isusovom obznanom da će biti izdan: »potresen u duhu Isus posvjedoči: 'Zaista, zaista, kažem vam: jedan će me od vas izdati!' Učenici se zgledahu među sobom u nedoumici o kome to govori.« (Iv 13, 21-22). Ta dva retka, puna dramatike, govore o dva različita odnosa prema onome što se ima zbiti. Isus, potresen u Duhu,

Posljednja večera:
Isus i učenici za polukružnim stolom.

Skroz gore: mozaik u crkvi sv. Apolinara, Ravenna, 6. st.;

Niže: freska u crkvi Sant'Angelo in Formis, Južna Italija, 1072.-1078.

svjedoči (*emartyresen*); ne tuguje, nije razočaran, nego svjesno prihvaća trenutak svoje izdaje, koja vodi u muku i smrt; on svjedoči da znade tko će ga izdati i da prihvaća ono u što će ga izdaja uvesti. Apostoli pak, iznenađeni Isusovom obznanom, u nevjerici se zagledaju tko li će biti taj; ne vjeruju jedan drugomu, ne vjeruju ni sebi, jer znaju svoju slabost. Drama njihova pitanja ide dalje od znatiželje tko će biti izdajnik. Pitanje postaje sasvim osobno: Da nisam ja, Gospodine?

Te dvije rečenice iz Ivanova Evanđelja Leonardo je dugo razmatrao i slikao ih pune dvije godine. Mnoštvo crteža i skica pokazuju njegovo razmatranje prijelomnoga trenutka u zajedništvu Isusove posljednje večere s učenicima. Prva rečenica iznosi Isusovu sigurnost, pouzdanje u Oca i predanje u njegovu volju. To je mir koji nije lišen križa i trpljenja. Druga je rečenica daleko od takvoga stanja. Učenici osjećaju strah. Nesigurnost i strah suprotstavljeni su sigurnosti i miru.

Raspoređeni u četiri skupine po tri, apostoli se propituju tko je taj koji će izdati Učitelja. Prikaz u velikome formatu (460x880 cm) s izrazito razrađenom perspektivom doima se kao prostor u prostoru. Slikar je naslikao Dvoranu Gospodnje večere, s jasnim geometrijskim oblikovanjem, a sužavanje kota bočnih zidova, tapiserija i kasetiranoga stropa daju doživljaj prostornosti i događajnosti. Tako je prostor Dvorane posljednje večere sraštao s dvoranom samostanske blagovaonice. Zajedništvo braće u blagovanju participira na zajedništvu učenika s Gospodinom.

Prizor je slikarski osvijetljen od strane motritelja, s lijeve strane, što je nekoć odgovaralo stvarnomu izvoru svjetla u dvorani (s nekadašnjega prozora blagovaonice). Naprijed je postavljen dugi stol, a perspektivu produbljuju i tri pozadinska 'prozora' kroz koje pogled seže daleko 'izvan' dvorane.

Srednji prozor uokviruje Isusa. On je središte događaja, razdjelnica koja sliku dijeli u dvije skupine apostola. Svjetlo kojim je obasjan interpretira aureolu i njegovu izdvojenost iz propitkivanja učenika. Isus je siguran, zna kamo ide i tko će ga izdati. Njegov je pogled smiren, spušten, uronjen u Otajstvo koje se otvara pashalnom gozbom. Ne dodiruje nikoga i nitko ga ne dodiruje. Sâm je, jer je jedini u Svjetlosti, u Zajedništvu s Ocem. Ta izdvojenost ocrtava nespремnost učenika da budu s njime, njihovo nerazumijevanje, ali i novost u koju učenici još ne mogu stupiti. »Još sam malo o s vama. Tražit ćete me, ali kao što rekoh Židovima, kažem sada i vama: kamo ja odlazim, vi ne možete doći«, reći će im Isus (*Iv* 13, 33). Čak i oni apostoli koji razgovaraju s njime i gledaju u njega, stoje u 'odmaku'; kao da se boje dodirnuti ga svojim pitanjem. Ruke su mu spuštene i raširene oblikujući njegov lik u snažnoj formi 'piramide' koja naglašava središte prikaza. Premda je sve oko Isusa u izrazitoj dinamici, pogled motritelja pada upravo na njega, čime se razrješuje dramatski zaplet, otvoren njegovim pitanjem i najavkom: »Jedan će me od vas izdati.«

Likovi apostola otkrivaju jedinstvenu Leonardovu sposobnost izražavanja stanja duše na crtama lica. Mnoštvo sačuvanih crteža i skica otkrivaju slikarevu zaokupljenost brigom oko učeničkoga doživljavanja toga dramatičnoga trenutka na pashalnoj gozbi s Učiteljem. Na licima čitamo njihovu ljubav, ali ujedno i strah, zabrinutost, međusobno narušeno povjerenje...

Giorgio Vasari je primijetio da su lica apostola nijansirana do savršenstva, a da se Isusovo lice doima nedovršenim, prepoznajući u tome Leonardovo uvjerenje o nemoći izražavanja božanske ljepote koja pripada Isusu i nemoćnost pronicanja u znanje koje je Isusa ispunjalo u trenutku izdaje.

Počev slijeva, prvu skupinu apostola čine Bartolomej, Jakov Mlađi i Andrija. Sva trojica su okrenuta prema učeniku kojemu je Isus šapnuo tko će ga izdati. Andrija, najbliži Petru, drži uzdignute i otvorene ruke: kao da uspijeva čuti što govore Petar i Ivan, ali kao da ne vjeruje onomu što čuje. Zatečen je, lice mu je puno pitanja, čuđenja, nevjerice...

Do njih su druga trojica: Juda Iškariotski, Petar i Ivan. Dok Petar i Ivan izmjenjuju riječi, Juda je ispred njih, ali je izvan njih. Premda sjedi između njih, njihov ga je razgovor, koji se odvija preko njegovih ramena, gurnuo u prvi plan; naslonjen je na stol preko gotovo cijelu njegove širine, što ga čini lako uočljivim. Kesa koju drži u ruci otkriva njegov identitet. U zagledanosti u Petra i Ivana kao da se pita što li im je to Isus priopćio i jesu li ga razumjeli.

Petar u ruci drži nož, zapravo zakrivljeni mač (mahaira), što ga povezuje s događajem u Maslinskom vrtu, gdje je mačem vojniku odsjekao desno uho (usp. *Iv* 18, 10-11). To je u ono doba jedan od raspoznajnih atributa apostola Petra u prikazima Gospodnje večere i Muke, kako se to vidi u prikazima Posljednje večere koje su nam ostavili: D. Ghirlandaio, L. Signorelli, Perugino, A. del Castagno, J. Bassano i drugi. Petar čvrsto drži mač, već spreman ustati na onoga tko se usudi izdati Gospodina. Druga ruka, položena na rame Isusova ljubljenoga učenika Ivana, otkriva Petrov razgovor pun povjerenja. Dodir drukčiji od svih drugih. U njemu se čita ono posebno zajedništvo koje je Petra i Ivana, izdvajalo iz kruga dvanaestorice. Petar i Ivan, zajedno s Jakovom, bijahu, naime, dionici najpovjerljivijega susreta i razgovora s Učiteljem: događaja Preobraženja kada Isus, uzdižući se iznad svakoga oblića (metamorphosis) i zaodijevajući se u svjetlost (koja je bez oblića), najavljuje svoj Izlazak, zapravo novost života. U Petrovoj ruci na Ivanovu ramenu čita se ono pitanje koje su si međusobno postavljali kad su silazili s gore preobraženja: »Što li znači ono 'od mrtvih uskrsnuti'?« Ne počinje li se sada ispunjati ona riječ koje ne razumješe u onome trenutku?

Ivan je spuštenu pogleda, kao i Isus. Jedini od apostola ne gleda nikoga. Gospodin mu je otkrio tko će ga izdati. Ivan ne izražava ljutnju, bijes; spušte-

Da nisam ja, Gospodine?

Leonardo da Vinci: Posljednja večera; Samostan Blažene Djevice Marije od Milosti, Milano, 1496.-1498.

nim pogledom i mirnoćom lica dijeli ono prihvaćanje kojim je i Učitelj stajao pred »ispunjenjem Pisama«, pred onim što se ima zbiti. Ondašnja slikarska uobičajenost u prikazivanju apostola Ivana na posljednjoj večeri (s licem mlađića, duge ravne kose, odjeven u tanane haljine) ovdje zadobiva širu interpretaciju: on je prije svih, iako najmlađi među njima, dionik Kristova otajstva.

Isusu s lijeve strane skupina je koju čine apostoli Toma, Jakov Stariji i Filip. Toma ne sjedi; prišao je otraga k Isusu, i stao ispred učenika koji je sjedio najbliže Isusu. Želi se i ovdje uvjeriti, sâm ponovno čuti Isusovu riječ, uvjeriti se u ono što Isus govori. Vidi mu se samo lice i nerazmjerno velika ruka s visoko uzdignutim kažiprstom; kao da se u njegovu liku već nazire trenutak kada će, nakon očitovanja Uskrsnuloga učenicima, upravo prstom htjeti dotaknuti Isusove rane i uvjeriti se da je uistinu uskrsnuo (usp. *Iv* 20, 25). Jakov Stariji, uspravan, šireći ruke pokazuje začuđenost Isusovim najavkom. Iznad njega je Filip, koji gleda Gospodina i objema rukama pokazuje prema sebi: »Da nisam ja, Gospodine?«.

Posljednju skupinu čine Matej, Juda Tadej i Šimun. Okrenuti su od Isusa, ali rukama pokazuju na njega, pitajući se što li on to govori. To je skupina koja s najvećom nevjericom reagira na Gospodinove riječi. Okrenutost pogleda od Isusa otkriva opiranje i nevjericu pred njegovom riječju.

Leonardo je prikazom lica apostola i njihovih odnosa čudesno izrazio dramu trenutka kojim započinje njegova izdaja. Sve je u napetosti, u brzini; sve osim njega. Isusova riječ upućena Judi: »Što činiš, učini brzo!«, a koju »nijedan od sustolnika nije razumio« (*Iv* 13, 27-28), prenesena je u pokrete i poglede apostola. Samo Ivan, ljubljени učenik, ima udjela u Isusovoj sigurnosti koja stvara mir.

Leonardov veliki format Isusove posljednje večere zaustavlja nas pred jednim trenutkom, pred riječju koja u svakome vjerniku rađa pitanje: Tko je onaj koji izdaje Učitelja, ili: Nisam li ja taj? Slika ne daje jasna odgovora. Njezina je snaga upravo u postavljenoj pitanju. Nisam li ja taj?

Razumijete li
što sam vam učinio?

Josep Maria Subirachs: *Isus i apostoli*, skupna skulptura, bazilika Sagrada Família, Barcelona; (Foto: 123RF).

* * *

Isusova Posljednja večera s apostolima za kršćane je postala predznak Isusove otkupiteljske muke i smrti, koje će euharistija biti spomenčin. Kristova muka i smrt na križu, preobražena uskrsnućem ključ su čitanja i Posljednje večere s apostolima i euharistije Crkve. Kristovo se djelo spasenja u Crkvi, okupljenoj na euharistiju, uzbiljuje upravo po onim činima koje je Isus izvršio na Posljednjoj večeri i za koje je rekao: »Ovo činite meni na spomen.« Zato je Isusova Posljednja večera za zajednicu njegovo-

vim vjernika *Prva večera*, ona koja uvodi u otajstvo otkupljenja. Ondje je započela završnica njegova predanja. Ondje pronalazimo geste i riječi koje izgovaramo i činimo u slavlju euharistije, a koje će biti rasvijetljene tek u očitovanju Uskrsloga okupljenoj jedanaestorici. Dvojica ga učenika na putu u Emaus ne prepoznaju u obličju tijela, u riječi koju im je govorio, nego u onome za što je rekao: »Ovo činite meni na spomen« – u lomljenju kruha. Novost života u koju je stupio uskrsnućem nije zaprjeka da Crkva bude s njim, da prepoznaje i osjeća njegovu Prisutnost. Ona nam je darovana i povjerena u gestama i riječima Posljednje večere. Stoga je ona za nas *Prva večera*.

U slavlju euharistije, koja je spomenčin Isusova predanja za naše spasenja, uvijek iznova nastaju pitanja i proviru odgovori. Što li znači riječ: »Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje« i »Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi koja se za vas prolijeva«? Možda nam nedostaje one brige koju apostoli osjećahu na Večeri na kojoj je Gospodin bio predan, svetoga straha koji ih je ispunjavao i pitanja kojima su propitivali svoj životni odnos s njime. Možda pomišljamo da smo sve razumjeli. A ljepota euharistije nije u razumijevanju. Ona je u prihvaćanju Dara Ljubavi koja nadilazi svako očekivanje i svako razumijevanje. Euharistija je sveti trenutak izručenja toj Neočekivanosti i Novosti. Potrebno je u slavlju vjere dati prostor pitanjima koja izranjaju iz Isusovih riječi i gestâ: Da nisam ja, Gospodine? Gdje sam ja, Gospodine? Umijem li te prepoznati i čuti u onome što si nam ostavio za živ spomen tvoga predanja? Da, kada na slavlju euharistije provru pitanja i kad ona zahvate odnose sa 'sustolnicima', s braćom u vjeri, s bližnjima, rađa se otvorenost srca koja biva ispunjena Kristovom blizinom i njegovom Novošću. ■

OŽUJAK

25 N **NEDJELJA MUKE GOSPODNJE. CVJETNICA**

26 P Svagdan Velikoga tjedna:
Iz 42,1-7; Ps 27,1-3.13-14; Iv 12,1-11

27 U Svagdan Velikoga tjedna:
Iz 49,1-6; Ps 71,1-6b.15ab.17; Iv 13,21-33.36-38

28 S Svagdan Velikoga tjedna:
Iz 50,4-9a; Ps 69,8-10.21bc-22.31.33-34; Mt 26,14-25

29 Č **ČETVRTAK VEČERE GOSPODNJE. VELIKI ČETVRTAK**

30 P **PETAK MUKE GOSPODNJE. VELIKI PETAK**

31 S **VELIKA SUBOTA. VAZMEMO BDJENJE**

TRAVANJ

1 N **NEDJELJA USKRSNUĆA GOSPODINOVA**

2 P Drugi dan Vazmene osmine:
Dj 2,14.22-32; Ps 16,1-2a.5.7-8.11; Mt 28,8-15

3 U Treći dan Vazmene osmine:
Dj 2,36-41; Ps 33,4-5.18-20.22; Iv 20,11-18

4 S Četvrti dan Vazmene osmine:

Dj 3,1-10; Ps 105,1-4.6-9; Lk 24,13-35

5 Č Peti dan Vazmene osmine:

Dj 3,11-26; Ps 8,2a.5-9; Lk 24,35-48

6 P Šesti dan Vazmene osmine:

Dj 4,1-12; Ps 118,1-2.4.22-24.25-27a; Iv 21,1-14

7 S Sedmi dan Vazmene osmine:

Dj 4,13-21; Ps 118,1.14-21; Mk 16,9-15

8 N **DRUGA VAZMENA NEDJELJA**

9 P **NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO. BLAGOVIJEST, svetkovina**

Iz 7,10-14; Ps 40,7-11; Heb 10,4-10; Lk 1,26-38

10 U Svagdan: Dj 4,32-37; Ps 93,1-2.5; Iv 3,7b-15

11 S **Sv. Stanislav, biskup i mučenik, spomendan**
od dana: Dj 5,17-26; Ps 34,2-9; Iv 3,16-21

12 Č Svagdan: Dj 5,27-32; Ps 34,2.9.17-20; Iv 3,31-36

13 P Svagdan, ili: **Sv. Martin I., papa**

Dj 5,34-42; Ps 27,1.4.13-14; Iv 6,1-15

14 S Svagdan: Dj 6,1-7; Ps 33,1-2.4-5.18-19; Iv 6,16-21

Nedjelja Muke Gospodnje. Cvjetnica

Na početku ophoda

Hosana Davidovu sinu:
Blagoslovljen koji dolazi
u ime Gospodnje.
Izraelov Kralju:
Hosana u visini!

Mt 21, 9

Zborna molitva

Svemoguću vječni Bože,
poslušan tvojoj volji naš je
Spasitelj uzeo tijelo, ponizio
sama sebe i podnio sramotu
križa. Daj da slijedimo uzor
njegova poniženja, s njime
zajedno trpimo i postignemo
slavu uskrsnuća. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, smiluj nam se
po muci svoga Sina.
Djelima to ne zaslužujemo,
ali se uzdamo u tvoje milosrđe
i jedinstvenu žrtvu Isusa Krista.
Koji s tobom.

NA POČETKU OPHODA

Čitanje svetog Evanđelja po Marku (11,1-10)

Kad se približe Jeruzalemu, Betfagi i Betaniji, do Maslinske gore, pošalje Isus dva učenika i kaže im: »Hajdete u selo pred vama. Čim u nj uđete, naći ćete privezano magare koje još nitko nije zajahao. Odriješite ga i vodite. Ako vam tko reče: 'Što to radite?' recite: 'Gospodinu treba', i odmah će ga ipak ovamo pustiti.«

Otiđoše i nađoše magare privezano uz vrata vani na cesti i odriješe ga. A neki od nazočnih upitaše: »Što radite? Što drijete magare?« Oni im odvrataše kako im reče Isus.

I pustiše ih. I dovedu magare Isusu, prebace preko njega svoje haljine i on zajaha na nj. Mnogi prostriješe svoje haljine po putu, a drugi narezaše zelenih grana po poljima. I oni pred njim i oni za njim klicahu: »Hosana! Blagoslovljen Onaj koji dolazi u ime Gospodnje! Blagoslovljeno kraljevstvo oca našega Davida koji dolazi! Hosana u visinama!«
Riječ Gospodnja.

■ PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Početak obreda:	468	Hosana Davidovu Sinu
Ophod:	469	Židovska su djeca
	470 ili 471	Slava, čast i hvala ti
Ulazna:	472	Kad je ono Gospodin
Otpj. ps.:	474	Bože moj
Prije evanđelja:	475	Krist postade poslušan
Prinosna:	228.2	Po obećanju
Pričesna:	479	O Spase roda ljudskoga
ili:	245	Moj Isuse
Završna:	492	Svaka duša

U SLAVLJU MISE

Prvo čitanje Iz 50,4-7

Čitanje knjige proroka Izaije
Gospodin Bog dade mi jezik vješt
da znam riječju krijepti umorne.
Svako jutro on mi uho budi
da ga slušam kao učenici.
Gospodin Bog uho mi otvori:
ja se ne protivih niti uzmicah.
Leđa podmetnuh onima što me udarahu,
a obraze onima što mi bradu čupahu,
i lica svojeg ne zaklonih
od pogrda ni od pljuvanja.
Gospodin Bog mi pomaže,
zato se neću smesti.
Zato učinih svoj obraz ko kremen
i znam da se neću postidjeti.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 22,8-9.17-20.23-24

Pripjev: Bože moj, Bože moj,
zašto si me ostavio?

Svi koji me vide, podruguju se meni,
razvlače usne, mašu glavom:
»Uzdao se u Gospodina, neka ga sad izbavi,
neka ga spasi ako mu omilje!«
Opkolio me čopor pasa,
rulje me zločinačke okružile.
Probodoše mi ruke i noge,
sve kosti svoje prebrojiti mogu.
Razdijeliše među se haljine moje
i za odjeću moju baciše kocku.
Ali ti, Gospodine, daleko mi ne budi;
snago moja, pohiti mi u pomoć!

Nije se kao plijena držao
svoje jednakosti s Bogom...
*Đuro Seder: Isusov mesijanski ulazak
u Jeruzalem, 2003.*

Popričesna molitva

Po ovoj pričesti, smjerno te,
Gospodine, molimo:
Ti si nam smrću svoga Sina
dao da se nadamo životu
u koji vjerujemo. Daj da
njegovim uskrnućem
stignemo cilju zemaljskog
putovanja. Po Kristu.

A sada, braći ću svojoj navješćivati
ime tvoje, hvalit ću te usred zbora.
»Koji se bojite Gospodina, hvalite njega!
Svi od roda Jakovljeva, slavite njega!
Svi potomci Izraelovi, njega se bojte!«

Drugo čitanje Fil 2, 6-11

Ponizi sam sebe... zato Bog njega preuzvisi.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Filipljanima

Krist Isus, trajni lik Božji, nije se kao
plijena držao svoje jednakosti s Bogom,
nego sam sebe »oplijeni« uzevši lik slu-
ge, postavši ljudima sličan; obličjem čo-
vjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan
do smrti, smrti na križu. Zato Bog njega
preuzvisi i darova mu ime, ime nad sva-
kim imenom, da se na ime Isusovo pri-
gne svako koljeno nebesnikâ, zemnikâ
i podzemnikâ. I svaki će jezik priznati:
»Isus Krist jest Gospodin!« – na slavu
Boga Oca.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Fil 2, 8-9

Krist postade poslušan do smrti, smrti
na križu. Zato ga Bog preuzvisi i darova
mu ime, ime nad svakim imenom.

Evanđelje Mk 14, 1–15, 47

Muka Gospodina našega Isusa Krista
po Marku

Tekst Evanđelja na: www.hilp.hr

MOLITVA VJERNIKA

Braća i sestre, združeni u molitvi i dotaknuti Isusovim
pouzdanjem u Oca, i mi se utecimo Ocu nebeskom
proseći mudrost razumijevanja i snagu prihvaćanja
njegove volje. Molimo zajedno:

Usliši nas, Bože.

1. Bože, tvoj je Sin na današnji dan slavno ušao u grad
Jeruzalem da ondje dovrši tvoj naum spasenja:
daj svojoj Crkvi da vjerno hodi putem evanđelja
te jednom prispije k vratima nebeskoga Jeruzalema,
molimo te.
2. Bože, tvoje je Sin na današnji dan bio slavljen kao kralj
i osloboditelj svoga naroda: prosvijetli svoje vjernike
svjetlom evanđelja da se ne dadu zavesti slavom
svijeta te vjerno nasljeduju Kristov put,
koji vodi u slavu neba, molimo te.
3. Bože, tvoj je Sin radi našega spasenja
ostao poslušan tvojoj volji sve do smrti na križu:
pomozi nam prihvatiti tvoju volju i kada na svome
putu susretnemo križ i trpljenje, molimo te.
4. Bože, tvoj je Sin, pun milosrđa i ljubavi, oprostio
svima koji su ga osudili na smrt: oprostio nam naše
krivnje i obdario nas snagom opraštanja
svima zbog kojih trpimo, molimo te.
5. Bože, ti si svoga Sina, koji je sišao u iskustvo smrti,
uskrisio od mrtvih: svjetlom uskrsnuća
obasjaj našu preminulu braću i sestre
i primi ih u slavu svoje vječnosti, molimo te.

Oče nebeski, tvoj se Sin predao u smrt da bi nas oslo-
bodio vječne smrti i učinio nas dostojnima zajedništva
u tvojoj slavi. Primi naše molitve i okrijepi nam pouzda-
nje u tvoju dobrotu da uzmognemo vjerno nasljedovati
ljubav i predanje tvoga Sina. Koji živi.

Isusova sigurnost

Prvi u nizu događaja posljednjega Isusova tjedna jest njegov svečani ulazak u Jeruzalem. Bio je to dan radosti. Isus je dočekan kao slavan i ponizan pobjednik, koji jaši na magaretu. Narod prostire haljine po putu kojim prolazi i maše zelenim granjem, kličući mu kao Spasitelju koji dolazi u Božje ime i naviješta obnovu Davidova kraljevstva. U tome klicanju naroda krije se i glavni nesporazum koji će dovesti do Isusove muke i smrti. Narod je govorio i snivao o obnovi Davidova kraljevstva, a Isus je propovijedao o Kraljevstvu Božjem.

Premda slijedi tjedan u kojem će svi nesporazumi doći do svoga vrhunca, tako da će Isus biti osuđen, umrijeti na križu i biti položen u grob, radosno klicanje prvoga dana toga tjedna naviješta njegovu uskrсну pobjedu nad grijehom i smrću. Ta sigurnost u konačnu pobjedu, osjeća se i u malim detaljima Isusova ponašanja prvoga dana tjedna svoje muke i smrti.

Kada šalje dvojicu neimenovanih učenika da mu dovedu magare na kojemu će ući u Jeruzalem, Isus predviđa da će ih, dok budu drijekali magare, neki upitati što rade i možda će im praviti poteškoće. Zato on unaprijed upućuje učenike što će im odgovoriti i siguran je da će taj odgovor biti dovoljan da ih puste da

vode magare. »Gospodinu treba«, glasit će odgovor učenika, a mirna reakcija prisutnih doima se kao da je prisutnima time sve bilo jasno i postupili su točno kako je Gospodin rekao.

Isus se suvereno ponaša i dok jašući na magaretu ulazi u Jeruzalem. On se tada ne osvrće na to što narod govori o dolasku Davidova kraljevstva. Ali za koji dan, dok bude naučavao u Hramu, Isus će retoričkim pitanjima progovoriti o svome odnosu s Davidom. Najprije će upitati: »Kako pismoznanci kažu da je Krist sin Davidov?« (Mk 12, 35), a onda – nakon citata iz Ps 110, 1: »Reče Gospod Gospodinu mojemu: 'Sjedi mi zdesna, dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim!'« – ponovno će retorički upitati: »Sam ga David zove Gospodinom. Kako mu je onda sin?« (Mk 12, 37). Time Isus ne niječe svoje podrijetlo iz Davidove loze, ali jasno je da želi reći kako on Davida u svemu nadilazi.

Ciljano mjesto Isusova dolaska u Jeruzalem bio je Hram. I tu se on vlada kao gospodar. Za prvih dana toga Velikoga tjedna bilježi se samo to da je Isus ušao u Hram i sve uokolo razgledao. Ali već sutradan istjerat će trgovce iz Hrama, snažno podsjećajući da je Božji dom dom molitve za sve narode (Mk 11, 17). Potom

Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodnje...

će svakodnevno naučavati u hramu, a posljednji događaj u nizu njegovih rasprava i pouka u Hramu bit će pohvala siromašnoj udovici koja, za razliku od ostalih, u hramsku riznicu nije ubacila samo suvišak, nego sve što je imala, sav svoj žitak (Mk 12, 41-44). Nakon pohvale siromašnoj udovici Isus je s učenicima izišao iz Hrama od kojega u budućnosti »ne će ostati ni kamen na kamenu nerazvaljen« (Mk 13, 2). Potom je na Maslinskoj gori s pogledom na taj isti Hram održao eshatološku besjedu u kojoj je najavio svoj ponovni dolazak »na oblacima, s velikom moći i slavom«. Kao što je superiorniji od Davida, tako je Isus veći i od Hrama.

Prvi dan Velikoga tjedna završava Isusovim odlaskom s dvanaesticom u Betaniju. Upravo će dvanaesticu najviše pogoditi ono što će se sljedećih dana dogoditi s Isusom. U tome izabranom krugu Isusovih učenika dogodit će se svašta: i zajedništvo na posljednjoj večeri, i izdaja, i zataja, i bijeg. U teškome času uhićenja svi će ga ostaviti i pobjeći (Mk 14, 50). Isus će ostati sâm u rukama svojih protivnika. No, on je i to predvidio, pa se i u takvoj situaciji ponaša kao gospodar. Na kraju posljednje večere svojim je učenicima rekao: »Svi ćete se sablazniti... Ali kad uskrsnem, ići ću pred vama u Galileju.« (Mk 14, 27). Te riječi doista će ponoviti mladić u bijeloj haljini, kojega će žene susresti u grobu uskrsloga Isusa (Mk 16, 7).

I još riječ o Betaniji u koju se Isus s učenicima vratio u neki kasni sat prvoga dana Velikoga tjedna. Čini se da je upravo u Betaniji Isus zajahao na pripravljeno magare, a svakako znademo da je sljedećih dana tu boravio i odatle svako jutro odlazio u Jeruzalem. U Betaniji se dva dana prije Pashe zbio i jedan važan događaj. Dok je u kući Šimuna gubavca bio za stolom, jedna neimenovana žena pomazala ga je skupocjenom nardovom pomašću (Mk 14, 3-9). Sustolnici su licemjerno negodovali govoreći da je to rasipanje, ali Isus je stao u njezinu obranu i pohvalio ju jer je učinila dobro djelo »unaprijed mu pomazavši tijelo za ukop«. Štoviše, rekao je da će se to njezino djelo navješćivati njoj na spomen gdje god se bude propovijedalo evanđelje (Mk 14, 9).

Te Isusove riječi uklapaju se u njegov životni stav koji je pokazivao u čitavome tjednu svoje muke. Premda muka ostaje muka i premda je Isus iskusio trenutak napuštenosti od svojih učenika, pa čak i osjećaj ostavljenosti od Boga, on od prvoga dana nastupa kao onaj koji zna da njegov put nije put poraza nego pobjede. A ne radi se tu o nekoj epizodnoj pobjedi, nego o konačnoj pobjedi nad grijehom i smrću. Zato se i u nedjelju muke Gospodinove radujemo onomu što slavimo svake nedjelje: Kristovu uskrsnuću.

Domagoj Runje

Zrnje...

Evandjelje po Marku snažno ističe Isusovu šutnju pred onima koji mu sude. Postoji šutnja krivnje, šutnja nemoći i straha pred onima koji ispituju. No, postoji i šutnja koja izvire iz nutarnje sigurnosti, iz duševnoga mira. Isus znade što je istina i da istina ostaje istinom unatoč svim lažnim osudama. Istina se naviješta riječju, hrabrošću riječi. No, katkada je veća hrabrost u šutnji nego u riječi, kad šutnja postaje znak sigurnosti i nade u Istinu koja pobjeđuje i rađa mir.

Isus iz Betfage i Betanije dolazi na Maslinsku goru, odakle se očekuje Mesijin ulazak. On pred sobom šalje dvojicu učenika kojima kaže da će naći privezano magare, mladunče, na kojemu još nitko nije sjedio. Trebaju ga odriješiti i dovesti njemu; na možebitno pitanje o tome tko su oni, trebaju reći: »Gospodinu treba« (Mk 11, 3; Lk 19, 31). Učenici nalaze magare i – kako je bilo predviđeno – bivaju upitani o svojem pravu, daju odgovor koji im je naložen i taj odgovor biva prihvaćen. Tako Isus ulazi u grad na posuđenu magaretu, koje odmah nakon toga vraća njegovu vlasniku. Današnjemu se čitatelju sve to može činiti bezazlenim, ali za Isusove židovske suvremenike to je puno tajanstvenih odnosa. U svemu je prisutan motiv kraljevstva i njegovih obećanja. Isus uzima kraljevsko pravo zapljene prijevoznih sredstava, poznato u čitavoj starini. I činjenica da je riječ o životinji na kojoj još nitko nije sjedio, ukazuje na kraljevsko pravo.

BENEDIKT XVI., *Isus iz Nazareta*, II., 13.

Misa Večere Gospodnje. Veliki četvrtak

Ulazna pjesma

Mi treba da se hvalimo
križem Gospodina našega
Isusa Krista, u kojem je
spas, život i uskrsnuće
naše, po kojemu smo
spašeni i oslobođeni.

Usp. Gal 6, 14

Zborna molitva

Bože, slavimo presvetu večeru
kad je tvoj Jedinorođenac,
spreman da pođe u smrt,
predao Crkvi žrtvu novog
Saveza i gozbu svoje ljubavi.
Daj da iz tog otajstva crpemo
ljubav i život. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, kad god se slavi
spomen ove žrtve, izvršuje se
djelo našeg otkupljenja:
zato daj da dostojno slavimo
ta otajstva.
Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 12, 1-8.11-14

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane: Gospodin reče Mojsiju i Aronu
u zemlji egipatskoj: »Ovaj mjesec neka vam
bude početak mjesecima; neka vam bude
prvi mjesec u godini. Ovo objavite svoj za-
jednici izraelskoj i recite: Desetog dana ovo-
ga mjeseca neka svatko po porodici pribavi
jedno živinče. Tako, jedno na kuću. Ako je
porodica premalena da ga potroši, neka se
ona priključi svome susjedu, najbližoj kući,
prema broju osoba. Podijelite živinče prema
tome koliko koja osoba može pojesti. Živin-
če neka bude bez mane, od jedne godine
i muško. Možete izabrati bilo janje bilo
kozle. Čuvajte ga do četrnaestoga dana
ovoga mjeseca. A onda neka ga sva izrael-
ska zajednica zakolje između dva sutona.
Neka uzmu krvi i poškrope oba dovratnika
i nadvratnik kuće u kojoj se bude blagovalo.
Meso, pečeno na vatri, neka se pojede te
iste noći s beskvasnim kruhom i gorkim ze-
ljem. A ovako ga blagujte: opasanih bokova,
s obucom na nogama i sa štapom u ruci.
Jedite ga žurno: to je pasha Gospodnja.
Jer te ću noći ja proći egipatskom zemljom
i pobiti sve prvorođenice u zemlji egipatskoj,
i čovjeka i životinju. Ja, Gospodin, kaznit ću
i sva egipatska božanstva. Krv neka bude
znak na kućama u kojima vi budete. Gdje
god spazim krv, prijeći ću vas; tako ćete
izbjeći pokolju zatornomu kad se oborim na
zemlju egipatsku. Taj dan neka vam bude
spomendan. Slavite ga u čast Gospodinu
po trajnoj uredbi od koljena do koljena.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 116, 12-13.15-18

Pripjev: Čaša blagoslovna
zajedništvo je krvi Kristove!

Što da uzvratim Gospodinu
za sve što mi je učinio?

Uzet ću čašu spasenja
i zazvati ime Gospodnje.

Dragocjena je u očima Gospodnjim
smrt pobožnika njegovih.
Gospodine, tvoj sam sluga,
sin službenice tvoje:
ti si razriješio okove moje.

Tebi ću prinijeti žrtve zahvalne,
zazvat ću ime Gospodnje.

Izvršit ću Gospodinu zavjete svoje
pred svim pukom njegovim.

Drugo čitanje 1Kor 11, 23-26

Čitanje Prve poslanice

svetoga Pavla apostola Korincanima

Braćo: Ja od Gospodina primih što vama
predadoh: Gospodin Isus one noći kad bijaše
predan uze kruh, zahvalivši razlomi i reče:
»Ovo je tijelo moje – za vas. Ovo činite meni na
spomen.« Tako i čašu po večeri govoreći: »Ova
čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad
god pijete, meni na spomen.« Doista, kad god
jedete ovaj kruh i pijete čašu, smrt Gospodnju
navješćujete dok on ne dođe. Riječ Gospodnja.

■ PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	503	Mi treba da se hvalimo
Otpj. ps.:	504	Čaša blagoslovna
Prije evanđelja:	505	Zapovijed vam novu dajem
Pranje nogu:	506	Neka u vama ostanu
Prinosna:	508	Gdje je ljubav, prijateljstvo
Pričesna:	247	Uzmite, jedite
ili:	242	O sveta gozbo
Prijenos Svetotajstva:	264-271	Usta moja uzdižite

Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje.

Đuro Seder: Posljednja večera.

Pričesna pjesma

Ovo je Tijelo, koje se za vas predaje; ova čaša novi je Savez u mojoj Krvi: ovo činite, kad god blagujete i pijete, meni na spomen. (1Kor 11, 24.25)

Popričesna molitva

Svemogući Bože, ovdje nas na zemlji krijepiš večerom svoga Sina: daj nam uživati na njegovoj vječnoj gozbi. Po Kristu.

Pjesma prije evanđelja Iv 13, 34

Zapovijed vam novu dajem, govori Gospodin, ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas.

Evanđelje Iv 13, 1-15

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

Bijaše pred blagdan Pashe. Isus je znao da je došao njegov čas da prijeđe s ovoga svijeta Ocu, budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio. I za večerom je davao već bio ubacio u srce Judi Šimuna Iškariotskoga da ga izda. A Isus je znao da mu je Otac sve predao u ruke i da je od Boga izišao te da k Bogu ide pa usta od večere, odloži haljine, uze ubrus i opasa se. Nalije zatim vodu upraonik i počne učenicima prati noge i otirati ih ubrusom kojim je bio opasan.

Dode tako do Šimuna Petra. A on će mu: »Gospodine! Zar ti da meni pereš noge?« Odgovori mu Isus: »Što ja činim, ti sada ne znaš, ali shvatit ćeš poslije.« Reče mu Petar: »Nećeš mi prati nogu nikada!« Isus mu odvrati: »Ako te ne operem, nećeš imati dijela sa mnom.« Nato će mu Šimun Petar: »Gospodine, onda ne samo noge, nego i ruke i glavu!« Kaže mu Isus: »Tko je okupan, ne treba drugo da opere nego noge – i sav je čist! I vi ste čisti, ali ne svi!« Jer znao je tko će ga izdati. Stoga je i rekao: »Niste svi čisti.«

Kad im dakle oprao noge, uze svoje haljine, opet sjede i reče im: »Razumijete li što sam vam učinio? Vi me zovete Učiteljem i Gospodinom. Pravo velite jer to i jesam! Ako dakle ja – Gospodin i Učitelj – vama oprah noge, treba da i vi jedni drugima perete noge. Primjer sam vam dao da i vi činite kao što ja vama učinih.« Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Oprani snagom Kristove ljubavi i pozvani na gozbu u kojoj se sâm daje za život svijeta, uputimo nebeskomu Ocu svoje molitve:

Obnovi u nama ljubav svoju, Gospodine.

1. Svojoj Crkvi, koja te slavi u otajstvu euharistije, pomози da bude sakrament jedinstva s tobom i očit znak tvoje prisutnosti u svijetu, molimo te.
2. Svojoj Crkvi, Gospodine, darovao si dar svećeništva: papu našega Franju, sve biskupe i svećenike obnovi u svetosti života i u služenju na koje si ih pozvao, molimo te.
3. Svima nama, Gospodine, daruj svjetlo Duha Svetoga da spoznamo neizmjernu ljubav kojom si nas u Kristu ljubio te uvijek budemo spremni služiti drugima i tako graditi tvoje kraljevstvo među ljudima, molimo te.
4. Operi nas, Gospodine, od svakoga opiranja tvojoj ljubavi; oslobodi nas od robovanja svijetu i pomози da uvijek budemo u potpunosti predani putu na koji nas zoveš, molimo te.
5. Tvoj je Sin s pouzdanjem u tebe i predanjem u tvoju volju pobijedio moć svijeta. Nadahni nas da poslušnošću tvojoj volji preobražavamo svijet u kojem živimo, molimo te.

Usliši, nebeski Oče, naše smjerne molitve. Čuvaj u nama ljepotu i nesebičnost ljubavi koju si nam očitovao po predanju svoga Sina; daj da vjerom koja je ljubavlju djelotvorna otkrivamo ljepotu tvoga spasenja svakomu čovjeku. Po Kristu Gospodinu našem.

Posljednja pouka

Neposredno pred blagdan Pashe Isus je na večeri sa svojim učenicima. On zna što mu se sprema. Zna da će te noći biti uhićen i osuđen na sramotnu smrt. To naziva svojim časom. Sav se njegov život i njegovo poslanje usmjerilo na ovaj čas Izlaska. Izići će iz ovoga svijeta i prijeći će Ocu. Te večeri njegova je ljubav prema svojim na vrhuncu. Do kraja ih ljubi. Bez zadržke. Ništa nije zadržao za sebe. Ni svoj život, ni svoj najvažniji odnos – s Ocem. Sve im je dao i sve im je otvorio.

Te večeri za stolom je i Juda. Juda je učenik kao i svi ostali, ali Juda je za stolom drukčije od drugih. U njegovom srcu stanuje izdaja. On joj nije ni začetnik ni autor. Izdaja je došla izvana u njegovo srce. On ga je otvorio iznutra. Davao mu je u srce otvoreno za izdaju ubacio pomisao na izdaju i dao mu uvjerljivo opravdanje. Ne znamo kakvo je bilo, ali znamo da je Judi bilo uvjerljivo. Juda se tako otvaranjem srca Učiteljevu neprijatelju izložio riziku da promijeni stranu. Te je večeri tijelom za stolom s Učiteljem, a srcem s đavlom. Između njega i Učitelja stoji izdaja. On joj nije začetnik, ali joj je nositelj. Izdaja će Učitelja predati u ruke njegovih neprijatelja, a onda će uništiti i Judu koji ju je donio u najintimniji trenutak Učitelja s učenicima, na večeru neposredno prije Pashe. Izdaja dolazi iz blizine i u kratko će vrijeme uništiti blizinu. Tamo gdje je vladala blizina i otvorenost Učitelja i učenika, zavladat će mrak, izdaja i smrt.

Isus je svjestan da je sve u njegovim rukama. On zna da je izišao od Boga i zna da je pred njim vrijeme povratka. Njemu se ništa ne događa bez njega i ništa nije nepredviđeno. On će biti izdan, uhićen, osuđen i ubijen, ali ništa se ne događa mimo njegova znanja i odluke da sve to preuzme na sebe i tako prijeđe Ocu.

Za vrijeme večere Isus ustaje, odlaže haljinu, paše se ručnikom, uzima praonik i počinje učenicima prati noge. Radi posao sluga. Njegova ljubav prema svojim je služenje. Spušta se do prašnjavih nogu svojih učenika i pere ih. Tako im izravno pokazuje što znači ljubiti. Tko lju-

Vladimir Blažanović: Pranje nogu, 2009.

bi, taj služi. Tko ljubi, taj drugoga čini ljepšim. Čisti ga. Želi da se drugi pokaže u najboljem svjetlu. Ljubiti znači uložiti truda da drugi bude bez prašine. Tko ljubi, ne optužuje i ne svaljuje na drugoga nečistoću. Sasvim suprotno! Čisti ga. Njegove noge, njegov glas, njegov ugled.

Svi učenici puštaju Učitelja da im pere noge. Petar se buni. Zna razliku sebe i Učitelja. I vidi da su uloge okrenute naglavačke. Učenik bi trebao prati noge Učitelju, a ne obratno. I Petar to ne želi prihvatiti. Odrješt je. Isus mu kaže da ne razumije što se događa. Opažamo da Isus zna sve što se događa s njime, ali i da zna kako njegovi učenici to ne znaju i ne razumiju. Oni će kasnije razumjeti što im se dogodilo. To je i inače slučaj s nama ljudima. Najprije se rodimo, a tek kasnije, puno kasnije, a netko nikada, razumijemo što nam se dogodilo. Tako je sa svim važnim životnim stvarima: s krštenjem, sa sakramentima, odlukama,

iskustvima. Najprije nam se nešto dogodi, a tek kasnije to i razumijemo. Isus će brzo i lako pomoći Petru da promijeni svoju odluku i pusti ga da mu opere noge. Kaže mu da ne će imati udjela s njime. Udio s Isusom ima onaj tko ga pusti da ga čisti. Udio s Isusom nema onaj tko misli da Isus treba biti po njegovim mjerilima i očekivanjima. Ništa nas tako ne udaljuje od Boga kao naša uvjerenja da znamo što on može i smije činiti u našem životu. Nije lako pustiti Učitelju da nam pere noge. Lakše nam je služiti. Dobijemo osjećaj da zaslužujemo nagradu. Nije lako pustiti da Bog na nama i s nama čini nešto po svojoj volji. Mi se, i kada mislimo da smo najbliže Bogu, ne odvajamo od svojih slika i predodžbi o Njemu. Nije lako pustiti Bogu da bude ono što on i jest: da bude Bog. I naše najuzvišenije misli o Bogu najčešće su samo naša idolatrija. Držimo se svojih misli i njima zatvaramo pristup Bogu.

Isus Petra ne ostavlja samoga s njegovim predodžbama. Poučava ga. Petar je velik jer dopušta da ga se pouči. Mijenja svoje mišljenje i svoj stav. To je najbolje što je mogao učiniti za večerom. Pa ipak, i kada mijenja svoj stav, opet pretjeruje. Najprije ne bi da ga Učitelj uopće pere, a potom bi da ga opere čitava. Nikako da dođe u mjeru. Petar se nije iz jedne krajnosti u drugu. Ipak, uza sve promjene, ostat će uz Učitelja.

I Juda je mogao promijeniti svoje mišljenje i ostatu u dvorani. No, nije to napravio. On će ga napustiti. Isus mu daje do znanja da pranje nogu ne može očistiti onoga čije je srce ispunjeno izdajom i voljom neprijatelja. No, Juda će se

oglušiti. Ne će reći niti riječi. Pustit će da mu Učitelj opere noge kao i ostalima. Sakrit će se iza šutnje. Petar je posve jasan i Isusu i ostalim učenicima. Juda je nejasan ostalim učenicima i sebi samome. Jedino Učitelj zna što se zbiva s njime. I trudi se oko njega. Da je Juda, u času kada je Isus rekao da nisu svi čisti, zamolio Učitelja da ga očisti, on bi to učinio. Juda je samo trebao otvoriti srce Učitelju, a zatvoriti đavlu. I ostao bi u dvorani s ostalima. No, on to nije učinio. Petar je promijenio svoje mišljenje i naučio zadnju Učiteljevu pouku. Juda više nije učio. On je djelovao posve uvjeren da djeluje sâm. Zatvorio se za Učiteljevu pouku i nije više mogao opaziti da njime upravlja đavao.

Nakon što im je oprao noge, Isus ih poučava o onome što je učinio. Uči ih da čine jedan drugomu ono što im je on učinio. Uči ih da uljepšavaju jedan drugoga, da se međusobno čiste i štite.

Kada se vjernici saberu na euharistijsko slavlje na Veliki četvrtak, nađu se između Judina zatvorenog srca i Petrove promjenjivosti. Oni znaju da je i njihov život smješten između izdaje i truda oko vjernosti. No, najvažnije otkrivaju u Učiteljevu trudu da dođe do srca svojih učenika, pa gledajući u Judu i Petra otkriju kako je ipak najvažnije otvoriti oči i srce Učitelju i pustiti ga da bude ono što On jest. To je najbolji i najbrži put da i sami postanu što jesu. Zadnja Učiteljeva pouka samo je slika onoga što će se u sljedećim satima dogoditi: ljubav koja se daje do kraja i ništa ne zadržava za sebe.

Ante Vučković

Zrnje...

Nakon što je učenicima oprao noge, Isus odlazi u Maslinski vrt. *Evangelist Ivan ističe da »bijaše noć«. Isus se povlači u noć, u tamu. Ondje, u molitvi, iščekuje izdajnika i svoje izručenje u ruke progonitelja. Noć je slika zla, laži, smrti... Isus ulazi u noć da bi ju rasvijetlio i da bi po njegovu silasku u »tamu smrti« svanuo novi dan. Večer Velikoga četvrtka početak je 'Gospodinove noći' koja čeka svanuće uskrsnoga jutra.*

Petak Muke Gospodnje

Uvodna molitva

Spomeni se, Gospodine, velikih djela svoga milosrđa; spomeni se vazmenog otajstva, što ga je Krist, Sin tvoj, započeo, kad je za nas prolio krv: štiti nas vazda i posvećuj. Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 52, 13 – 53, 12

Za naše je grijehe on proboden.

Čitanje Knjige proroka Izaije

Gle, uspjet će sluga moj, uzvisit će se, podignuti i uzdići veoma! Kao što se mnogi nad njim užasnuše – tako mu je lice neljudski bilo iznakaženo te obličjem više nije naličio na čovjeka – tako će on mnoge zadiviti narode i kraljevi će pred njim stisnuti usta videć ono o čemu im nitko nije govorio, shvaćajuć ono o čemu nikad čuli nisu: »Tko da povjeruje u ono što čusmo, kome li se otkri ruka Gospodnja?« Izrastao je pred njim poput izdanka, poput korijena iz zemlje osušene. Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja da bismo se u nj zagledali, ni izgleda da bi nam se svidio. Prezren bijaše, od ljudi odbačen, čovjek boli, vičan patnjama, od kog svatko lice otklanja, prezren bijaše, obescijenjen. On slabosti naše ponije, naše boli uze na se, a mi ga držasmo udarenim, od Boga pogođenim, poniženim. Za naše je grijehe on proboden, za opačine naše satrt. Na njega pade kazna radi našeg mira, njegovom se modricom izliječismo. Poput stada svi smo mi lutali, svatko je svojim okrenuo putem. A Gospodin je svalio na nj bezakonje nas sviju. Zlostavljahu ga, a on se pokori i usta svojih ne otvori. Ko janje na klanje odvedoše ga, ko ovca, nijema pred onima što strigu, usta svojih ne otvori.

Iz pritvora je i sa suda otet; tko se brine za njegovu sudbinu? Da, iz zemlje je živih uklonjen, za grijehe naroda svog na smrt izbijen. Ukop mu dadoše među zločincima, a grob mu bi s bogatima, premda ne počinu nepravde nit mu usta laži izustiše.

Al Gospodinu se svidje pritisnuti ga bolima.

Molitva nad narodom

Tvoj narod, Gospodine, slavio je smrt tvoga Sina u nadi uskrsnuća s njime. Molimo te, blagoslovi ga i daj mu oproštenje i utjehu, učvrsti vjeru u vječno otkupljenje. Po Kristu.

Žrtvuje li život svoj ko naknadnicu, vidjet će potomstvo, produžiti sebi dane i Gospodnja će se volja po njemu ispuniti. Zbog patnja duše svoje vidjet će svjetlost i nasititi se spoznajom njezinom. Sluga moj pravedni opravdat će mnoge i krivicu njihovu na sebe uzeti. Zato ću mu mnoštvo dati u baštinu i s mogućnicima plijen će dijeliti jer sâm se predao na smrt i među zlikovce bio ubrojen, a on grijehe mnogih ponese na sebi i zauze se za zločince.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 31, 2.6.12-13.15-17.25

Pripjev: Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!

Tebi se, Gospodine, utječem,
o da se ne postidim nikada:
u svojoj me pravdi izbavi!
U tvoje ruke predajem duh svoj:
otkupi me, Gospodine, Bože vjerni.

Dušmanima svojim ruglo postadoh,
susjedima podsmijeh,
a znancima strašilo;
koji me vide vani, bježe od mene.
Nestalo me ko mrtvacu iz sjećanja ljudi,
postadoh ko razbijena posuda.

A ja se, Gospodine, u tebe uzdam;
govorim: Ti si Bog moj!
U tvojoj je ruci sudbina moja:
istrгни me iz ruke dušmana
i onih koji me progone!

Rasvijetli lice nad slugom svojim,
po svojoj me dobroti spasi.
Budite hrabri i jaka srca,
svi koji se u Gospodina uzdate!

Raspet radi našega spasenja.
Ljubo Ivančić: Raspeti;
 Zbirka Žeravac (Derventa).

Drugo čitanje Heb 4, 14-16; 5, 7-9

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo: Imajući velikoga Velikog svećenika koji prodrije kroz nebesa – Isusa, Sina Božjega – čvrsto se držimo vjere. Ta nemamo takva velikog svećenika koji ne bi mogao biti supatnik u našim slabostima, nego poput nas iskušavana svime, osim grijehom.

Pristupajmo dakle smjelo prijestolju milosti da primimo milosrđe i milost nađemo za pomoć u pravi čas!

Ta Krist je u dane svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suzama prikazivao molitve i prošnje Onomu koji ga je mogao spasiti od smrti.

I bi uslišan zbog svoje predanosti: premda je Sin, iz onoga što prepati, naviknu slušati i, postigavši savršenstvo, posta svima koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Fil 2, 8-9

Krist postade poslušan do smrti, smrti na križu. Zato ga Bog preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom.

Evanđelje Iv 18, 1 – 19, 42

Muka Gospodina našega Isusa Krista po Ivanu

Tekst Evanđelja na: www.hilp.hr

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Otpj. ps.:	510 ili 511	Oče, u ruke tvoje
Prije evanđelja:	475	Krist postade poslušan
Pokazivanje Križa:	512 ili 513	Dodite, poklonimo se
Klanjanje Križu:	515	Puče moj
ili:	516	Usta moja opjevajte
ili:	481	Častimo te
Pričesna:	135.3	Bog je tako ljubio svijet
ili:	245	Moj Isuse

Moj Isus

Olako zaboravljamo da naš život počiva na nečijoj žrtvi, na nečijem odreknuću. Sav naš tjelesni život ne bi postojao da ne postoji »žrtva«¹ tolikih životinja i biljaka kojima se hranimo, koje svojim »poništenjem«² omogućuju naše postojanje. Naš život ne bi opstao i ne bi se razvio da ne postoji žrtva tolikih osoba, naših roditelja i mnogobrojnih znanih i neznanih osoba koje su svojom žrtvom omogućile da mi jesmo ovo što jesmo. Zahvaljujući tim žrtvama mi smo mogli i možemo biti opušteni, neopterećeni, radosni, kreativni, puni života. Slično, i još više, daleko više, susrećemo logiku žrtve u životu vjere, u našem odnosu prema Bogu i prema bližnjemu. Sveto pismo kazuje nam da vjera, shvaćena kao odnos s Bogom, počiva na jednoj velikoj žrtvi, a to je žrtva Isusa Krista na križu. Tu Kristovu žrtvu na križu najavljuje nam prorok Izaija. Sluga Božji, koji je za nas Isus Krist, predstavlja se kao onaj koji se žrtvuje za nas: on slabosti naše nosi, naše boli uzima, biva proboden za naše grijeh, satrt zbog naših opačina. Svoj život shvaća kao »žrtvu naknadnicu«³ za naše grijeh, jer preuzima sve naše krivnje.

Žrtva mojega Isusa

Tako i ovdje vrijedi isto kao i kod drugih žrtava: da nije bilo žrtve mojega Isusa, Kristove žrtve, grijeh bi i dalje vladao nama, ljudima. Da nije bilo te žrtve, ne bismo još bili pomireni s Bogom, ne bismo još, kako piše Poslanica Hebrejima, »prodrli«⁴ u nebese, ne bismo bili jedno s Bogom; ne bismo bili stvarni sinovi i kćeri Božje; Boga ne bismo mogli ni smjeli zvati Ocem; ne bismo primili »milost na milost«, obilje milosti koje nam donosi radost i opuštenost postojanja. Mogli bismo nastaviti nabrajati, ali dovoljno je vidljivo što bi se dogodilo da nije bilo Kristove žrtve na križu. Čudesna je to žrtva, ako imamo na umu ono što piše sv. Pavao: »Doista, dok mi još bijasmo nemoćni, Krist je, već u to vrijeme, za nas bezbožnike umro. Zbilja, jedva bi tko za pravedna umro; možda bi se za dobra tko i odvažio

umrijeti. A Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grješnici, Krist za nas umrije.«⁵ (*Rim* 5, 6-8; usp. *Pj* 8, 7). Da, mi se jedva žrtvujemo za dobre, ili pak za nama drage i mile, a kako bismo se onda žrtvovali za grješnike! Čudesna je Kristova žrtva, žrtva koja nadilazi žrtve svih stvorenja, žrtve svih ljudi u povijesti. To je žrtva beskrajne Božje ljubavi prema nama grješnicima, žrtva u kojoj mi, kršćani, živimo, mičemo se i jesmo.

No, mi smo i dalje grješni. Mi zaboravljamo žrtve. Ma mi i Kristovu žrtvu zaboravljamo, zanemarujemo. Štoviše, postajemo toliko nezahvalni prema Kristovoj žrtvi da nam i sama riječ žrtva postaje mrska. Željeli bismo milost, radost, plodnost i životnost bez žrtve, bez križa. Ali to tako ne ide. Nema ni milosti, ni radosti, ni plodnosti, ni životnosti, ni ljubavi, bez Kristove žrtve. Ali, nema ni bez našega žrtvovanja. U istinski život, kako nam kazuje Bog u Isusu Kristu, utisnut je križ, utisnuta je patnja žrtve i žrtvovanja. I kao što se Božji sluga, Isus Krist, žrtvovao za nas, i mi živimo od te žrtve, pozvani smo i sami biti »žive žrtve«⁶ Bogu (*Rim* 12, 1), i to tako da se žrtvujemo za druge: u služenju drugomu, u molitvi za druge, u podnošenju patnjâ i muka ovoga svijeta, prikazujući ih kao zadovoljštinu za svoje grijeh i za grijeh drugih. Kao što je moćna Kristova nevidljiva žrtva za nas, tako su moćne naše nevidljive žrtve za bližnje, žrtve od kojih žive Crkva i svijet. Nema blagoslova i sreće u našem životu bez naše žrtve. Nema sreće zajedničkoga života u Crkvi i društvu bez naše žrtve. Kad susretnemo vedre, radosne i sretne osobe, zaboravljamo obično da je njihova vedrina, radost i sreća plod žrtve, velike, goleme žrtve. Mi bismo htjeli vedrinu, radost i sreću bez žrtve križa. Veliki petak trenutak je kada bismo trebali zahvalno motriti Kristovu sreću koja je sreća žrtve križa, kako bismo i mi donosili u ovaj svijet sreću žrtve križa.

Protiv žrtve mojega Isusa

Ivanovo evanđelje, kao i druga evanđelja, stavljaju pred nas osobe, a to smo često i mi sami, koje nisu htjele Kristovu žrtvu križa, osobe koje

su se usprotivile žrtvi križa. Spomenut ćemo ovdje trojicu: Judu, Pilata i Petra. Za razumijevanje Jude i Pilata mogu nam poslužiti predivna promišljanja Paula Claudela. Juda je za njega primjer osobe krajnje korektnosti i reda. On je »dobar upravitelj«, kojemu je prvenstveno stalo da sve bude pod kontrolom, odnosno da on sve drži pod kontrolom. Zato, piše Claudel, Juda onu uplakanu preljubnicu, koja troši skupocjenu pomast na Isusove noge, posprudno naziva »tukom«, a raskajanoga Petra »plačljivkom«. I preljubnica i Petar gube kontrolu nad sobom, dopuštaju da ih zahvati netko o kojemu će biti ovisni. Juda prezire ovisnost, a osobito se zalaže za, kako to sjajno uviđa Claudel, *jednakost*. Juda traži svugdje *jednakost*, tj. jasnoću i mjeru. Isus mu pravi probleme jer se on ne uklapa u njegovu jednakost, u njegovu izjednačavanje, u njegovu mjeru, u njegovo ravnovjesje. Smeta mu što Isus sebe naziva »Principom«, nejednakim, kad je on, Juda, »čovjek principa«! Juda tako, a i mi često zajedno s njim, odlazimo u tamu upravo zato što tražimo jednakost, što se bojimo gubitka *ravnovesja*, što želimo sve skrojiti po svojoj mjeri, pa i samoga Boga. Nije bez razloga Juda skončao svoj život vješanjem koje je samo izvanjski način da okonča svoju neovisnost: konačno je postigao potpuno *ravno-vjesje*, jednakost, kontrolu nad sobom, viseći o užetu.

Ne prepoznajemo li sebe u Judi? Stalno tražimo kontrolu nad sobom, sve izjednačavamo, tražimo u samima sebi ravnovjesje, samo kako ne bismo morali napustiti sebe i time se odlučili za Krista.

Slično je i kod Pilata. Pilat, piše Claudel, razmišlja o Kristu, ne sjeća se uopće njegova lica, jer mu je važnije bilo, služiti svojim bogovima, »administrativnim larima«. Pilatu je bilo važno da sve 'dobro funkcionira', kako bismo mi to rekli. Nije ga bilo briga za nešto više od običnoga funkcioniranja. Ali, pripovijeda nam Claudel, Pilat primjećuje da mu život upravo zato uopće ne funkcionira. Gdje god se pojavi, nastaje nekakav nered, posebno se raspadaju kipovi bogova. Kod Pilata sve funkcionira, a zapravo ništa ne funkcionira.

A mi? Nismo li i mi Pilati? Pitamo se zašto ništa »ne funkcionira« u našem životu, zašto nam se sve raspada, a ne pitamo se je li možda razlog tomu to što se više ne sjećamo Kristova lica, lica o kojem ovisi funkcioniranje našega života. Sveti Petar nije samo sagriješio zbog preuzetnosti, nego, kako dobro primjećuje Augustin, zanijekao je Krista tako što je zanijekao da je Kristov učenik, da je kršćanin. Nismo ni mi bolji. Tješimo se da smo dobri jer vjerujemo u Isusa Krista, a svojim ga životom neprestano niječemo, osuđujemo i odbacujemo. Tko nije će da je kršćanin, nijeće i samoga Krista.

Moj Isus za mene

No, dosta sada o tami grijeha i grješnikâ, vratimo se tami ljubavi Velikoga petka, spasonosnoj žrtvi mogega Isusa. Moj Isus ne želi mijenjati svijet mačem, nasiljem, ne želi ga mijenjati ni božanskom silom i moći, nego žrtvom koja podnosi zlo. O da, takva žrtva podnošenja zla, žrtva mogega Isusa i moja žrtva, takva žrtva iznutra razara i tek istinski pobjeđuje zlo. Moj Isus na šamar ne uzvraća šamarom, nemirnim duhom, riječima vrijeđanja i izrugivanja, nego nutarnjim mirom, blagim riječima koje kazuju istinu. Moj Isus ni u patnji ne misli na sebe, nego na druge, na svoju majku i na Ivana, na mene. Jer, iz žalosti ovoga svijeta izlazi se samo služenjem. Majci daje Ivana, mene, da ne potone u žalost, nego da i dalje majčinski ljubi. Ivanu, meni, daje za majku Majku samoga Boga, da budem i ja Božji sin tako što sam Marijin sin, sin Crkve.

Moj Isus šuti, šuti pred Herodom, šuti i pred Pilatom, šuti nevinošću, kao janje koje vode na klanje. Šutnja je ponekad najbolje svjedočanstvo naše nevinosti pred optužbama, kao izričaj našega pouzdanja u Boga, a ne u sebe. Moj Isus žeda za mnom, mori ga suhoća, osamljen je u ovome svijetu bez mene, ne želi samo »ocat« mojih riječi i djela, nego mene samoga. Mene samoga on želi jer je za mene samoga prignuo glavu i predao duh. Prignuo je glavu da ju ja podižem svojom žrtvom, predao je duh svoj da i ja svoj duh predajem njemu.

Ivica Raguž

Vazmeno bdjenje

Čitanje Knjige Izlaska Izl 14, 15-15, 1a

U one dane: Reče Gospodin Mojsiju:

»Zašto vičeš k meni? Reci Izraelcima da krenu na put. A ti podigni svoj štap, ispruži svoju ruku nad morem i razdijeli ga nadvoje da Izraelci mogu proći posred mora po suhu.

Ja ću otvrdnuti srce Egipćana i oni će poći za njima, a ja ću se onda proslaviti nad faraonom i njegovim ratnicima, njegovim kolima i konjanicima. Neka znaju Egipćani da sam ja Gospodin kad se proslavim nad faraonom, njegovim kolima i njegovim konjanicima.«

Anđeo Božji, koji je išao na čelu izraelskih četa, promijeni mjesto i stupi im za leđa.

A i stup od oblaka pomakne se ispred njih i stade im za leđa. Smjesti se između vojske egipatske i vojske izraelske te postade onima oblak taman, a ovima rasvjetljivaše noć tako te ne mogoše jedni drugima prići cijele noći.

Mojsije je držao ruku ispruženu nad morem dok je Gospodin svu noć na stranu valjao vode jakim istočnim vjetrom i more posušio.

Kad su se vode razdvojile, sinovi Izraelovi siđoše usred mora na osušeno dno, a vode im stajahu kao bedem zdesna i slijeva. Egipćani: svi faraonovi konji, kola i konjanici, nagnu za njima u more, u potjeru. Za jutarnje straže pogleda Gospodin iz stupa od ognja i oblaka na egipatsku vojsku i u njoj stvori zbrku. Zakoči kotače njihovih kola da su se jedva naprijed micali. »Bježimo od Izraelaca!« – poviču Egipćani, »jer Gospodin se za njih bori protiv Egipćana!« Tada će Gospodin Mojsiju: »Pruži ruku nad more da se vode vra-

te na Egipćane, na njihova kola i konjanike.« Mojsije pruži ruku nad more i u cik zore more se vrati u svoje korito. Kako su Egipćani bježeći, jurili prema moru, Gospodin ih strmoglavio usred voda. Tako vode, slijevajući se natrag, potope kola, konjanike i svu vojsku faraonovu koja bijaše pošla u potjeru za Izraelcima u more. I ne ostade od njih ni jedan jedini. Izraelci pak hodahu posred mora po suhu, a vode im kao bedem zdesna i slijeva. Tako Gospodin u onaj dan izbavi Izraela iz šaka egipatskih i vidje Izrael Egipćane pomorene na morskome žalu. Osvjedoči se Izrael o silnoj moći koju Gospodin pokaza nad Egipćanima. Narod se poboja Gospodina i povjerova Gospodinu i njegovu sluzi Mojsiju. Tada Mojsije sa sinovima Izraelovim zapjeva ovu pjesmu Gospodinu:

Otpjevna pjesma Izl 15, 1-6.17-18

Pripjev: Zapjevajmo Gospodinu jer se slavom proslavio!

Poslanica Rim 6, 3-11

Krist, pošto uskrсну od mrtvih, više ne umire.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo: Koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni.

Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist

slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života.

Ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo srasli

STAROZAVJETNA ČITANJA

Post 1, 1-2,2

Vidje Bog sve što je učinio: bijaše vrlo dobro.

Post 22, 1-18:

Žrtva praoca našeg Abrahama.

Izl 14, 15-15, 1a:

Izraelci su išli suhim posred mora.

Iz 54, 5-14:

U ljubavi vječnoj smilova ti se Gospodin, tvoj otkupitelj.

Iz 55, 1-11:

Dođite k meni i duša će vam živjeti: sklopit ću s vama savez vječan!

Bar 3, 9-15.32-4,4:

Hodi putem k sjaju Gospodnjem!

Ez 36, 16-17a. 18-28:

Poškropit ću vas vodom čistom i dat ću vam novo srce.

Od naznačenih sedam čitaju se barem tri čitanja. Nikad se ne izostavlja čitanje iz *Knjige Izlaska*.

Vladimir Blažanović: Uskrsno jutro.

Otpjevni psalam Ps 118, 1-2. 16ab-17. 22-23

Pripjev: Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova!

Neka rekne dom Izraelov:

»Vječna je ljubav njegova!«

Gospodnja se uzdignu desnica,

Gospodnja se proslavi desnica!

Ne, umrijeti neću, nego živjeti

i kazivati djela Gospodnja.

Kamen koji odbaciše graditelji

postade kamen zaglavni.

Gospodnje je to djelo:

kakvo čudo u očima našim!

Evangelje Mk 16, 1-7

Čitanje svetog Evanđelja po Marku

Kad prođe subota, Marija Magdalena i Marija Jakovljeva i Saloma kupiše miomirisa da odu pomazati Isusa. I prvoga dana u tjednu, veoma rano, o izlasku sunčevu, dođu na grob.

I razgovarahu među sobom: »Tko će nam otkotrljati kamen s vrata grobnih?« Pogledaju, a ono kamen otkotrljan. Bijaše doista veoma velik. I ušavši u grob, ugledaju mladića zao-grnuta bijelom haljinom gdje sjedi zdesna.

I preplaše se. A on će im: »Ne plašite se!

Isusa tražite, Nazarećanina, raspetoga?

Uskrsnu! Nije ovdje! Evo mjesta kamo ga položiše. Nego idite, recite njegovim učenicima i Petru: Ide pred vama u Galileju! Ondje ćete ga vidjeti, kako vam reče!«

Riječ Gospodnja.

i po sličnosti njegovu uskrsnuću.

Ovo znamo: naš je stari čovjek zajedno s njim raspet da onemoća ovo grešno tijelo te više ne robujemo grijehu.

Ta tko umre, opravdan je od grijeha.

Pa ako umrijesmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime. Znamo doista:

Krist uskrišen od mrtvih više ne umire,

smrt njime više ne gospoduje.

Što umrije, umrije grijehu jednom zauvijek; a što živi, živi Bogu.

Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu!

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Poklik u ophodu:	518	Bogu hvala
Otpjevni psalmi:		
uz 1. čitanje:	519	Pošalji Duha svojega
uz 2. čitanje:	90	Čuvaj me, Bože
uz 3. čitanje:	520	Zapjevati ću Gospodinu
uz 4. čitanje:		Veličam te (ŽV 4/2007)
uz 5. čitanje:	150	S radošću ćete crpiti vodu
uz 6. čitanje:	91-92 ili XI	Gospodine, ti imaš riječi
uz 7. čitanje:	155	Kao što košuta žudi

Uz poslanicu:	522	Aleluja
Na poč. krsne službe:	703	Litanije Svih Svetih
Nakon blagosl. krsne vode:	523	Sve vode Gospodnje
Škropljenje naroda:	45-47	Vidjeh vodu
Prinosna:	556	Krist iz groba ustade
ili:	557	Pjevaj hvale, Magdaleno
Prčesna:	544-545	Na gozbu Kralja Jaganjca
Otpust:	42	Idite u miru
Završna:	561-562	Kraljice neba

Ljubav koja svira našim životima

Vazmeno bdjenje u snagu riječi i simbola sažima otajstvo života čovjeka i svijeta. I kad god netko želi čuti što mi kršćani vjerujemo, u koga vjerujemo i gdje je moguće susresti istinu, ova noć nosi odgovore. Oni žive u iskustvu slavlja Noći/Jutra.

Premda se ti odgovori mogu razmatrati s udaljenosti, razmišljati o njima i raspravljati u akademskim dvoranama, laboratorijima, u prirodi, prebirati ih u svome srcu, istinski odgovor je u sudjelovanju u tome slavlju, u zajedništvu Crkve. Tu se slijevaju naša iskustva i učvršćuje sigurnost nade. Bez toga zajedništva, ti odgovori nemaju punu snagu. Tu oživljuju riječi Svetoga pisma, tu se očituje ljepota koju do kraja ne možemo obuhvatiti, istina o ispunjenju Božjega plana u Isusovoj muci, smrti i uskrsnuću. Ta noć nije noć velikih tumačenja, nego noć pripovijedanja, slavlja i radosti; noć koja povezuje nebesko i zemaljsko, noć u kojoj nam naviještena Božja riječ pomaže otkriti uporište i nove obzore naše vjerničke radosti.

Postojanost, ustrajnost i strah

Središnje starozavjetno čitanje ovoga bdjenja govori o *prelasku*, o pashi, o vazmu izabranoga naroda *iz ropstva u slobodu*. Osim o tome prelasku preko Mora, radi se duhovnome prelasku iz straha u vjeru.

Kao uvod u to čitanje zapisano je da su Izraelci pogledali za sobom i opazili da su »Egipćani za njima u potjeri, pa ih obuzme velik strah«

(Izl 14, 10). Ali Mojsije reče narodu: »Ne bojte se! Stojte čvrsto pa ćete vidjeti što će vam Gospodin učiniti da vas danas spasi.« (Izl 14, 13) 'Stajati čvrsto' izraz je za: imati vjere, imati postojanosti u vjeri, što kažemo svaki put kada izgovaramo riječ *amen*. Na kraju događaja koji opisuje Knjiga Izlaska stoji: »Osvjedoči se Izrael i o silnoj moći koju Gospodin pokaza nad Egipćanima. Narod se poboja Gospodina i povjerovala Gospodinu.« (Izl 14, 31) Taj duhovni prelazak predstavljen je u simbolici tame i svjetla; u prelasku od večeri, preko noći do jutra.

Sveti Pavao u Poslanici Rimljanima donosi katehezu o krštenju kao o sudjelovanju na Kristovu vazmu. Vjera u Krista u krštenicima pokreće snagu uskrsnuća, a izvješće o uskrsnuću iz Evanđelja po Marku naviješta ustrajnost u vjeri; ustrajnost žena koje nisu napustile Isusa, nego su ga slijedile do mjesta razapinjanja i ukopa. To je vjera onih koji ljube, vjera koja nastavlja slijediti Isusa i onda kada sve izgleda izgubljenim i završenim. Ta će vjera biti nagrađena susretom s navjestiteljem Uskrsnuća. Vjera dviju Marija i Salome ljudska je privrženost i suosjećanje. Ona u početku nije vjera u uskrsnuće, jer su došle potražiti mrtvo Isusovo tijelo da bi ga pomazale.

No, ta tako ljudska povezanost, traženje ljubljenoga Učitelja, postaje prostorom uskrsnoga navještaja, što potvrđuje mladić u bijelome ruhu: *Vi tražite Isusa, Nazarećanina, Raspetoga? Uskrsnu! Nije ovdje!*

Kad prođe subota, Marija Magdalena i Marija Jakovljeva i Saloma kupiše miomirisa da odu pomazati Isusa.« Njegovo je tijelo u grobu. Sahranjen je žurno, u tuđu grobnicu, uoči Blagdana, a njegovi najbliži zbog blagdanskoga običaja ne mogaše izvršiti obred ukopa koji bi pristajao njihovu Učitelju. Dodir mrtvoga tijela na dan Pashe značio bi oskvrnuće blagdana i vlastito onečišćenje. Zato u prvi dan nakon Blagdana pohitaše kupiti miomirise i htjedoše mu pomazati tijelo. (Ivan bilježi da su Josip iz Arimateje i Nikodem već prije ukopa pomazali Isusovo tijelo i povili ga u povoje natopljene miomirisima.) Žene dolaze pomazati Pomazanika, očistiti Čistoga, Onoga koji je sve čisti. Susreću se zadah smrti i miomiris ljubavi prema Učitelju. Kao što su pred Isusovu kolijevku došla trojica mudraca, donoseći miomirisnu smirnu, tako i pred njegov grob dolaze tri žene s posudom miomirisne pomasti. Zadah smrti preobražen je u miris života. Tek na praznome grobu rasvjetljuje se istina njegove kolijevke, istina otajstva utjelovljenja. Sišao je u ljudskost, u tijelo, da bi čovjeka oslobodio grijeha i smrti i da bi svemu dao miris vječnosti. »Da, Kristov smo miomiris Bogu – i među onima koji se spasavaju i među onima koji propadaju.« (2Kor 2, 15). Vjernik je nositelj »mirisa vječnosti«.

Uskrsnuće kao sablazan

Nakon toga svečanog proglašenja, reakcija žena je neobična. Pobjegle su od groba i nikomu o tome nisu govorile. Strah umjesto radosti, šutnja umjesto razglašivanja, bijeg umjesto sabranosti i pripremanja poslanja.

Evangelist Marko nudi nam svoj prikaz iskustva s uskrsnućem kao sablazan koju nije ništa lakše prihvatiti negoli križ. Križ je ludost, kako piše Apostol Korinćanima (1Kor 1, 18.23), ali je u biti ljudsko djelo. Znamo da je čovjek nevjerovatno spretan i sposoban u izražavanju križeva i u razapinjanju drugih, u stvaranju ozračja nemira i tjeskobe, u prijetnjama i u uništavanju života. Ali, uskrsnuće je Božje djelo, posred ljudske stvarnosti. Uskrs je kušnja ljudskim oprezima, razočaranjima i nevjeri. Istodobno, navještaj koji smo čuli prepoznatljivo je stvaran. Premda donosi svjetlo, nadu i radost, ne isključuje tamu, tjeskobu i strah.

Navještaj da je Krist uskrsnuo ne može se odijeliti od očitosti trpljenja i smrti koje obilježuju nas ljude. Upravo ta očitost ističe uskrsnuće kao stvarnost vjere i uvodi u kušnju koju je oduševljeno prihvatila naša suvremenost: kušnju cinizma, svođenje Boga na mjeru čovjeka.

Iznenadene životom

Bijeg i šutnja otvaraju navještaj ljudima svakoga vremena. On je otvoren nama i poziva nas

Nije ovdje! Evo mjesta kamo ga položiše.

Ilustracija iz bizantskoga kodeksa iz 13. st.

da nastavimo naviještati Susret koji se čini zaustavljenim, ali i zahtjevnim. Na prvi se pogled čini da bi ženama bilo puno lakše da su pro našle Isusovo mrtvo tijelo; da su mogle učiniti ono što su nakanile dolazeći na grob, pripremljene za susret sa smrću. Ali, iznenadila ih je odsutnost smrti. Iznenadio ih je život.

Takav je i naš život koji se – obilježen vjekom – odigrava između radosnoga navještaja i pripadnosti Kristu i bijega od njega. Privučeni smo i ujedno uplašeni, uvjereni i nesigurni. Imamo dojam da nas smrt može dezorijentirati, ali nas zapravo zbunjuje život, jer pokazuje da je uvijek neočekivan. Navještaj Uskrsa objavljuje zbunjujuću istinu za suvremenoga čovjeka, onu koju svjedoči naše slavlje uskrsnuća: čovjek je stvorenje koje pripada Bogu i vječnosti; jednom darovani život ne nestaje i smrt nad njim nema vlast.

Prazan grob i susret s njim zbunjuje i nije lako biti kraj njega posloženih misli. Potrebno je proći put vjere. Riječi mladića u bijeloj odjeći, kao slici povezanosti vječnosti i zemaljskoga, kao slici svih koji su krštenjem preporođeni na novi život i odjeveni Kristom, te se riječi tiču nas. U kakvome ćemo raspoloženju otići s vazmenoga susreta? Evangelist Marko ostavlja zaključak koji postaje novim uvodom, proslavom: *Pođite u Galileju*, zemlju svakidašnjice i redovitosti. Budući da je navještaj Uskrsnuća došao do nas, znamo da su žene ipak progovorile, da se kamen sa srca pomaknuo.

Ostaje nam riječ Svetoga pisma, ostaje doživljaj i svjedočanstvo žena, ostaje čuđenje apostola. Ali, ne samo to. Ostaju njihovi životi koji su preobraženi. Iz toga se zaključuje da i u Pismima i u svjedočanstvu i u susretima sa znakovima uskrsnuća, postoji snaga koja ljude vodi da žive za druge – ljubav, ta istina koju se zatvorenim srcima ne može dokazati i istina koja ne živi od 'dokaza'. Ona je u nama, poput glazbala koji bez našega dodira ruku, bez daha iz našega tijela, bez osjećaja koje želimo izraziti, ne može svirati. Ona bez iskazivanja milosrđa prema bližnjima, bez blizine čovjeka, ostaje i dalje zatvorena u sumnjama. Ali, s njom je sve razumljivo.

Ivan Šaško

Nedjelja Uskrsnuća Gospodinova

Ulazna pjesma

Doista, uskrsnu Gospodin.
Njemu slava i vlast
u vijeke vjekova.

Lk 24, 34; usp. Otk 1, 6

Zborna molitva

Bože, ti si danas po svojem Jedino-
rođencu pobijedio smrt i nama
otvorio pristup vječnom životu.
Zato slavimo blagdan njegova
uskrsnuća: obnovi nas, molimo,
svojim Duhom, i daj da i mi uskrs-
nemo u svjetlo života. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Primi, Gospodine, dar
što ga na dan Vazma
radosni prinosimo za
žrtvu, kojom se tvoja
Crkva nanovo rađa
i hrani.
Po Kristu.

Prvo čitanje Dj 10, 34a. 37-43

*S njime smo zajedno jeli i pili
pošto uskrsnu od mrtvih.*

Čitanje Djela apostolskih

U one dane: Prozbora Petar i reče:

»Vi znate što se događalo po svoj Judeji,
počevši od Galileje, nakon krštenja koje je
propovijedao Ivan: kako Isusa iz Nazareta
Bog pomaza Duhom Svetim i snagom, njega
koji je, jer Bog bijaše s njime, prošao ze-
mljom čineći dobro i ozdravljajući sve koji-
ma bijaše ovladao đavao. Mi smo svjedoci
svega što on učini u zemlji judejskoj i Jeru-
zalemu. I njega smakoše, objesivši ga na dr-
vo! Bog ga uskrisi treći dan i dade mu da se
očituje – ne svemu narodu, nego svjedocima
od Boga predodređenima – nama koji smo s
njime zajedno jeli i pili pošto uskrsnu od mr-
tvih. On nam i naloži propovijedati narodu
i svjedočiti: Ovo je onaj kojega Bog postavi
sucem živih i mrtvih! Za nj svjedoče svi pro-
roci: da tko god u nj vjeruje, po imenu nje-
govu prima oprostjenje grijeha.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 118, 1-2.16-17.22-23

Pripjev: Ovo je dan što ga učini Gospodin,
kličimo i radujemo se njemu.

Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova!
Neka rekne dom Izraelov:
»Vječna je ljubav njegova!«

Gospodnja se uzdignu desnica,
Gospodnja se proslavi desnica!
Ne, umrijeti neću, nego živjeti
i kazivati djela Gospodnja.

Kamen koji odbaciše graditelji
postade kamen zaglavni.
Gospodnje je to djelo:
kakvo čudo u očima našim!

Drugo čitanje Kol 3, 1-4

Tražite što je gore, gdje Krist sjedi.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Kološanima

Braćo: Ako ste suuskrsli s Kristom,
tražite što je gore,
gdje Krist sjedi zdesna Bogu!
Za onim gore težite,
ne za zemaljskim! Ta umrijeteste
i život je vaš skriven s Kristom u Bogu!
Kad se pojavi Krist, život vaš,
tada ćete se i vi s njime pojaviti u slavi.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja 1Kor 5, 7b-8a

Žrtvovan je Krist, Pasha naša!
Zato svetkujmo u Gospodinu!

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	525.1	Doista uskrsnu Gospodin
ili:	553	Uskrsnu Isus doista
Otpj. ps.:	531	Ovo je dan (www.hilp.hr)
Posljednica:	538	Žrtvi uskrsnici
Prinosna:	555	Gospodin slavno uskrsnu
Pričesna:	542.1	Žrtvovan je Krist (ili ŽV 4-2006)
ili:	544-545	Na gozbu Kralja Jaganjca
Završna:	561-562	Kraljice neba

Susret pred praznim grobom.

Vladimir Blažanović, 2003.

Pričesna pjesma

Žrtvovana je
Pasha naša, Krist:
zato svetkujmo
s beskvasnim
kruhom čistoće
i istine, aleluja.

1Kor 5, 7-8

Popričesna molitva

Bože, obnovio si svoju
Crkvu vazmenim
otajstvima: štiti je trajno
svojom dobrotom i privedi
k slavi uskrsnuća.
Po Kristu.

Evangelje Iv 20, 1-9

Trebalo je da Isus ustane od mrtvih.

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu
Prvog dana u tjednu rano ujutro, još za mraka, dođe Marija Magdalena na grob i opazi da je kamen s groba dignut. Otrči stoga i dođe k Šimunu Petru i drugom učeniku, kojega je Isus ljubio, pa im reče: »Uzeše Gospodina iz groba i ne znamo gdje ga staviše.«

Uputiše se onda Petar i onaj drugi učenik i dođoše na grob. Trčahu obojica zajedno, ali onaj drugi učenik prestignu Petra i stiže prvi na grob. Sagne se i opazi pivoje gdje leže, ali ne uđe. Uto dođe i Šimun Petar koji je išao za njim i uđe u grob. Ugleda pivoje gdje leže i ubrus koji bijaše na glavi Isusovoj, ali nije bio uz pivoje, nego napose svijen na jednome mjestu.

Tada uđe i onaj drugi učenik koji prvi stiže na grob i vidje i povjerova. Jer oni još ne upознаše Pisma da Isus treba da ustane od mrtvih.

Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, uskrsnućem svoga Sina Bog je obasjao svijet svjetlom vječnoga života. Molitvom zazovimo nebeskoga Oca da rasvijetli tamu koja je u našim srcima i ispuni nas radošću uskrsnuća. Molimo zajedno:

Bože, izvore života, rasvijetli nas.

1. Oče nebeski, ti si nad Isusovim praznim grobom rasvijetlio vjeru prestrašenih učenika: oslobodi svoju Crkvu od straha pred kušnjama svijeta i okrijepi ju pouzdanjem u tebe te svakomu čovjeku svjedoči nadu u novi život, molimo te.
2. Oče nebeski, ti si po uskrsnuću svoga Sina obnovio božansko dostojanstvo u životima ljudi: daj svim vjernima da uvijek žive snagu novosti koja pobjeđuje grijeh te budu graditelji svijeta kakav je tebi mio, molimo te.
3. Oče nebeski, ti si vjeru Crkve saznao na svjedočanstvu svetih apostola: okrijepi nam vjeru da svojim životom i sami budemo svjedoci tvoje ljubavi, koja uspostavlja mir i obnavlja svijet, molimo te.
4. Oče nebeski, svjetlom koje rasvjetljuje tamu smrti obasjaj tugu svih koji se osjećaju osamljenima i ojađenima, a kršćane nadahni da im u djelatnoj ljubavi očituju tvoju blizinu, molimo te.
5. Oče nebeski, po zaslugama Kristove muke i predanja u smrt, otvori vrata svoje vječnosti braći i sestrama od kojih se rastadosmo na grobnome pragu, molimo te.

Usliši, nebeski Oče, naše molitve. Svjetlom Kristova uskrsnuća obasjaj nam put vjere i okrijepi nadu da ćemo jednom biti dionici tvoje vječne slave. Po Kristu Gospodinu našem.

Podizati grobno kamenje

Opisujući uskrsno jutro evanđelist Ivan donosi niz podataka koji uz konkretno imaju također simbolično značenje. Prvi je dan u tjednu. Jedno je razdoblje završilo, a drugo je na pomolu. Još uvijek je mrak. Svjetlo nije nadvladalo tamu koja je obilježila prethodni tjedan, tijekom kojega je Isus bio izdan, uhićen, osuđen, ubijen i pokopan. Još uvijek izgleda da je smrt jača od života. Prigodom smrti prijatelja Lazara, Gospodin je i suzama pokazao koliko mu je bilo do njega stalo. Vidjevši to, apostol Toma, vjerojatno i sam žedan tolike ljubavi, poticao je druge učenike: »Hajdemo i mi da umremo s njime« (Iv 11, 16). Tražio je blizinu barem u smrti. Marija Magdalena vođena je sličnom željom. Ide na grob voljenoga Učitelja. Želi iskazati posljednju gestu zahvalne ljubavi. Unatoč svemu, ona i dalje voli, ali – kao i Toma – još ne shvaća da ljubav vodi u život, a ne u grob. Smrt ne spaja, nego razdvaja. Zato još uvijek vlada mrak. Čovjek nema snagu sâm podići grobni kamen. Morao je to učiniti netko drugi. Ljudska je veličina u svijesti o vlastitoj smrtnosti, a Božja u tome što je čovjeku pokazao kako je stvoren za život, a ne za smrt.

Uskrs nam to vrlo zorno poručuje na području vjere, ali diskretno, na ljudskom planu. Grobni je kamen dignut za mraka i bez svjedo-

ka. Povoji leže. Okovi smrti bačeni su na zemlju, poraženi. Ubrus je ipak »napose svijen«. Oko njega se netko potrudio. Nije olako odbačen. Uložen je napor da bi se s čovjekova lica skinula maska smrtnosti, a on iznova postao pravom slikom besmrtnika. Sin je Božji bio savijen pod drvom križa da bi smrtni ubrus djece ljudske bio savijen u grobu. Povoji i ubrus znak su smrti. Oživljeni Lazar ostao je u povojima jer je njegovo tijelo i dalje bilo zatočenik zakona svijeta. Isusovo nije. On je potpuno slobodan.

Evanđelistu Ivanu ubrus i povoji važni su i zbog drugog razloga. Oni opovrgavaju krađu Isusova tijela, kako su to protivnici razglasili. Da je mrtvo tijelo ukradeno odnijeli bi ga povijenog, a o slaganju ubrusa ne bi ni razmišljali. Isus je živ. Znakovi smrti postali su nepotrebni. U svome je evanđelju Ivan pisao o svjetlu koje je došlo na svijet, ali i ljudima koji su više voljeli tamu. Posljedica je Veliki petak. Ipak, tama nije imala dovoljno snage da obuzme svjetlo. Svjetlo Uskrsa razbilo je tamu noći. Ništa nije moglo spriječiti njegov sjaj. Iz tog se svjetla rađa novi »prvi dan«. Sviće zora novog čovječanstva u kojemu mlađi i snažniji, poput Ivana, ne mora nužno biti prvi, a redoslijed dolaska značiti snagu vjere. Ustanovljen je novi svijet u kojemu smrt postaje prošlost, a život ima budućnost koja se pretače u vječnost.

Povoji o kojima govori evanđelist Ivan u izvješću o Isusovu uskrsnuću, otkrivaju svu zbilju novosti u koju je Isus stupio, novosti koja je onkraj smrti. Valja se prisjetiti da je Isus nakon rođenja bio »povijen« i položen u jasle (usp. Lk 2, 7.12). Drevna ikonografija Isusova rođenja rado prikazuje »povijeno Dijete«, ali onako kako se nekoć u povoje umatало čovjekovo mrtvo tijelo. Isusovo »rođenje u smrtnome tijelu« već nosi navještaj Pashe. Povoje ponovno susrećemo kod Isusova uskrsenja Lazara: na Isusovu riječ Lazar ustaje i izlazi iz groba, ali »noge mu i ruke bijahu povezane povojima, a lice omotano ubrusom« (Iv 11, 44). Lazar je i nakon povratka u život još uvijek 'svezan' povojima zemaljskoga života, povojima smrti. Trebat će iznova umrijeti da bi zauvijek živio, u Kristu. Isusovo je uskrsnuće ustajanje iz smrti. Ali ne samo iz smrti, nego i iz života koji je podložen smrti. Uskrsnuće je potpuna novost života. Apostol Petar u uskrsno jutro u Isusovu grobu nalazi »povoje gdje leže i ubrus koji bijaše na glavi Isusovoj, ali nije bio uz povoje, nego napose svijen na jednome mjestu« (Iv 20, 6-7). Ostali su povoji, i ubrus pomno odložen, svijen. U povojima i ubrusu, koji su služili fizičkomu tijelu, ostavljeno je sve što je Isusa vezalo za zemlju, za svijet, za umiranje. Ikonografija prvoga tisućljeća zato je uz povoje, koji su ostali 'slobodni' od Isusova tijela, stavljala natpis: »Ho on« – Onaj koji jest. Prazni povoji kazuju da on uistinu jest, da uistinu živi – u novosti života. (A. Crnčević)

Smrt je prošlost

Nakon uskrsnog jutra ništa više nije isto. Smrt je postala prošlost. U bajkama i pričama žrtve koje su uspjele nadvladati mučitelje, preuzimaju slavu, čast i vlast svojih progonitelja. To im je opravdana satisfakcija za pretrpljene boli. Isus se ne ponaša tako. On nije slavodobitno došao pred Pilata, Kajfu, velike svećenike i mnoštvo koje je urlalo da ga se raspne. Njegova dragovoljna žrtva nadvladala je sve prethodne prisilne žrtve. Slobodu izbora sam je potvrdio: »polazem život svoj da ga opet uzmem. Nitko mi ga ne oduzima, nego ja ga sam od sebe polazem. Vlast imam položiti ga, vlast imam opet uzeti ga.« (Iv 10, 17-18). U ljubavi darovani život briše svaku želju za osvetom, a teži intimnosti i plodnosti.

Zato se uskrsnuće događa u diskreciji, bez slavodobitnosti. Sâm događaj nije bio vidljiv, ali se vide njegovi plodovi u okolinskoj zbilji. Umjesto samo Isusova osobnog trijumfa, proslavljeno je čitavo čovječanstvo. Ono je u njegovoj smrti umrlo, ali je po njemu i uskrsnulo. Apostol Pavao poručuje: »Ta umrijetes i život je vaš skriven s Kristom u Bogu.« Potičući na težnju »za onim gore« otkriva što sve mora umrijeti da bi rodio obilat rod. Umrtnosti treba »bludnost, nečistoću, strasti, zlu požudu i pohlepu – to idolopoklonstvo« te odložiti »gnjev, srdžbu, opakost, hulu i prostotu« kako bi oživjelo milosrdno srce, dobrotivost, blagost, poniznost, strpljivost i praštanje. »A povrhu svega – ljubav. To je sveza savršenstva!« (Usp. Kol 3, 5.8.14). U središte opisa onoga što treba odložiti, a čime se odjenuti, Pavao je dodao jednu vrlo važnu primjedbu: »Tu više nema: Grk – Židov, obrezanje – neobrezanje, barbar – skit, rob – slobodnjak, nego sve i u svima – Krist.« (Kol 3, 11). Tako poručuje da u novome čovječanstvu ima mjesta za svaku osobu jer »tko god u nj vjeruje, po imenu njegovu prima oproštenje grijeha«.

Ovu je vjeru posvjedočio apostol Petar u kući rimskoga časnika Kornelija. Neposredno prije toga ozdravio je Eneju u Lidi i uskrsnuo Tabitu u Jopi (Dj 9, 36-40). Ta dva čudesna znaka potvrdila su da je Uskrsnuli Gospodin

s Petrom i da djeluje preko njega. Ona su apostolskom prvaku dala snagu učiniti najveće čudo, a to je ono nad samim sobom. Prvi put, nasuprot svomu odgoju i dotadašnjemu vladanju, Petar je ušao u pogansku kuću. Nadrastao je vlastite granice kako bi Evanđelje nadišlo granice jednoga naroda. Sva ona nedjela i nagnuća na koja Pavao upozorava, kao i osobne predrasude, skučenosti i strahovi koje je Petar nadvladao, grobno su kamenje koje pritišće čovjekov život i drži ga u tami. Tek podignuti grobni kamen postaje »kamen zaglavni«.

Ne trebamo biti zidari da bismo prepoznali kako staro i već obrađeno, a davno odbačeno kamenje, lako postaje izvrsnim temeljem novih građevina. Nije nužno cestarsko iskustvo da bi se otkrilo kako kamen uklonjen s putne trase biva dobro uporabljen za čvrstoću podloge i ogradu oko puta. Slično je sa suhozidima i podzidama koji su pomno složeni od kamena koje je prethodno bilo nužno pokupiti kako bi se dobilo plodno tlo. Kamen dignut s Isusova groba u uskrsnoj noći postao je temelj na kojemu je sazidana Crkva, sabrana iz svih naroda. Izgrađen je novi put koji vodi u vječnost. Bog je prošao putem križa da bi čovjek mogao kročiti stazom uskrsnuća. Nastalo je plodno tlo svijeta na kojemu se sije sjeme Kraljevstva Božjega. Od onih malenih osoba i preziranih vrijednosti, koje ljudi lako odbacuju, gradi se novi svijet. Iz »mrtvih« izrasta punina života, potvrđujući da »ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod« (Iv 12, 24). Zato na Uskrs cijelo čovječanstvo može radosno pjevati: »Umrijeti ne ću, nego živjeti i kazivati djela Gospodnja.«

Slavko Slišković

Druga vazmena nedjelja

Ulazna pjesma

Kao novorođenčad
žudite za duhovnim,
nepatvorenim mlije-
kom, da po njemu
uzrastete u spasenje,
aleluja.

1Pt 2, 2

Zborna molitva

Bože vječnog milosrđa, ti svake godi-
ne vazmenim slavljem užiješ vjeru
svog svetog naroda. Umnoži u nama
milost, da sve dublje shvaćamo što je
krst koji nas je oprao; što je duh
koji nas je nanovo rodio; što je krv
koja nas je otkupila. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Primi, molimo, Gospodine,
prinos svojih vjernika.
Oni su se priznanjem vjere
i krštenjem nanovo rodili:
daj da postignu vječno
blaženstvo.
Po Kristu.

Prvo čitanje Dj 4, 32-35

Jedno srce i jedna duša.

Čitanje Djela apostolskih

U mnoštva onih što prigriše vjeru bijaše
jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih
nije svojim zvao ništa od onoga što je imao,
nego im sve bijaše zajedničko. Apostoli
pak velikom silom davahu svjedočanstvo
o uskrsnuću Gospodina Isusa i svi uživahu
veliku naklonost. Doista, nitko među njima
nije oskudijevao jer koji bi god posjedovali
zemljišta ili kuće, prodavali bi ih i utržak
donosili i stavljali pred noge apostolima.
A dijelilo se svakomu koliko je trebao.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 118, 2-4.16ab-18.22-24

Pripjev Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova!

Neka rekne dom Izraelov:

»Vječna je ljubav njegova!«

Neka rekne dom Aronov:

»Vječna je ljubav njegova!«

Svi koji se Gospodina boje neka reknu:

»Vječna je ljubav njegova!«

Gospodnja se uzdignu desnica,
Gospodnja se proslavi desnica!

Ne, umrijeti neću, nego živjeti
i kazivati djela Gospodnja.

Kaznom teškom kaznio me Gospodin,
ali me smrti ne preda.

Kamen koji odbaciše graditelji
postade kamen zaglavni.

Gospodnje je to djelo:

kakvo čudo u očima našim!

Ovo je dan što ga učini Gospodin:
kličimo i radujmo se njemu!

Drugo čitanje 1Iv 5, 1-6

Što je od Boga rođeno, pobjeđuje svijet.

Čitanje Prve poslanice

svetoga Ivana apostola

Ljubljeni: Tko god vjeruje: »Isus je Krist«,
od Boga je rođen. I tko god ljubi roditelja,
ljubi i rođenoga. Po ovom znamo da ljubimo
djecu Božju: kad Boga ljubimo i zapovijedi
njegove vršimo. Jer ljubav je Božja ovo:
zapovijedi njegove čuvati. A zapovijedi nje-
gove nisu teške. Jer sve što je od Boga rođeno,
pobjeđuje svijet. I ovo je pobjeda što pobijedi
svijet: vjera naša. Ta tko to pobjeđuje svijet
ako ne onaj tko vjeruje da je Isus Sin Božji?
On, Isus Krist, dođe kroz vodu i krv.
Ne samo u vodi nego – u vodi i krvi.
I Duh je koji svjedoči jer Duh je istina.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Iv 20, 29

Jer si me vidio, Toma, povjerovao si, govori
Gospodin: blaženi koji ne vidješe, a vjeruju.

■ PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	XIX	Radujte se, kršćani
Otpj. ps.:	527	Zahvaljujte Gospodinu (www.hilp.hr)
Prinosna:	237	Mir svoj, o Bože
Pričesna:	542.2	Prinesi ruku
ili:	273-274	Ja sam s vama
Završna:	558	Pobjedni dan slavimo
ili:	554	Isus je uskrsnuo

Gospodin moj i Bog moj.

Đuro Seder: Apostol Toma i uskrslí Gospodin.

Evangelje Iv 20, 19-31

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

Uvečer toga istog dana, prvog u tjednu, dok su učenici u strahu od Židova bili zatvorili vrata, dođe Isus, stane u sredinu i reče im:

»Mir vama!« To rekavši, pokaza im svoje ruke i bok. I obradovaše se učenici vidjevši Gospodina. Isus im stoga ponovno reče:

»Mir vama! Kao što mene posla Otac i ja šaljem vas.« To rekavši, dahne u njih i kaže im:

»Primate Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im.« Ali Toma zvani Blizanac, jedan od dvanaestorice, ne bijaše s njima kad dođe Isus. Govorili su mu dakle drugi učenici: »Vidjeli smo Gospodina!« On im odvrati:

»Ako ne vidim na njegovim rukama biljeg čavala i ne stavim svoj prst u mjesto čavala, ako ne stavim svoju ruku u njegov bok, neću vjerovati.«

I nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Vrata bijahu zatvorena, a Isus dođe, stade u sredinu i reče: »Mir vama!« Zatim će Tomi: »Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran nego vjeran.« Odgovori mu Toma: »Gospodin moj i Bog moj!« Reče mu Isus: »Budući da si me vidio, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!« Isus je pred svojim učenicima učinio i mnoga druga znamenja koja nisu zapisana u ovoj knjizi. A ova su zapisana da vjerujete: Isus je Krist, Sin Božji, i da vjerujući imate život u imenu njegovu.

Riječ Gospodnja.

Pričesna pjesma

Prinesi ruku
i opipaj gdje
bijahu čavli,
i ne budi nevjeran
nego vjeran,
aleluja.

Popričesna molitva

Svemogućí Bože,
daj da pričest
vazmenog otajstva
trajno djeluje
u našoj duši.
Po Kristu.

Iv 20, 27

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, u ovaj sveti dan zajedništva Crkve s Kristom, okrijepljeni njegovom prisutnošću utecimo se Ocu nebeskomu da nas oslobodi sumnji te nas ispuni vjerom i čvrstom nadom u život vječni. Molimo zajedno:

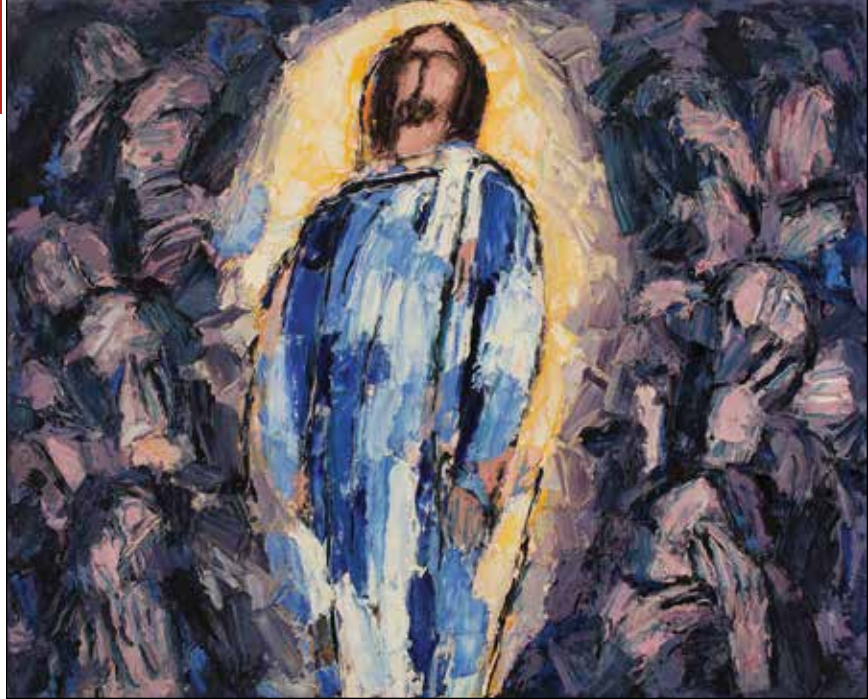
Gospodine, učvrsti nam vjeru.

1. Za Crkvu u svijetu: rasvijetli ju svjetlom Duha Svetoga da uvijek umije prepoznati Krista Gospodina i vjerno kročiti putem tvojih zapovijedi, molimo te.
2. Za pastire Crkve – papu našega Franju, sve biskupe i svećenike: pomози im da vjerom uranjaju u mudrost evanđelja te se nesebično zalažu za rast tvoje Crkve i za svetost povjerenih im zajednica, molimo te.
3. Za nas okupljene u slušanju tvoje riječi: ozdravi nas od naših sumnji i pomози da vjeru uvijek obnovljamo u zajedništvu ispovijedanja u tvojoj Crkvi te budemo hrabri u svjedočenju tvoje istine, molimo te.
4. Za mlade koji će ove godine u sakramentu potvrde primiti puninu Duha Svetoga: pripravi im srca za taj sveti Dar da ga mogu s vjerom primiti i u njegovoj snazi trajno živjeti, molimo te.
5. Za ljude i narode koji su pogođeni životnim nedaćama, trpljenjem i osamljenošću: sačuvaj u njima pouzdanje u tvoju dobrotu, a u kršćanima probudi istinsku ljubav koja svima donosi tvoju blizinu i radost života, molimo te.

Primi, Oče nebeski, molitve svoje Crkve.

Oslobodi nas svega što je nedostojno vječnoga života koji si nam u Kristu darovao i obdari nas čvrstom vjerom u kojoj ćemo umjeti prepoznati tvoju blizinu i put na koji nas zoveš. Po Kristu.

Kristove rane i Očevo lice

Evangelje pred nas donosi lik apostola Tome kojega često, upravo zbog ovoga odlomka, nazivamo nevjernim Tomom. Radije bi ga se trebalo nazvati sretnim Tomom. Sretnim jer je imao takva Spasitelja koji ga je razumio u njegovim slabostima i ograničenjima.

Prvi neuspjeh

Pogledajmo tekst evanđelja! Odvodi nas najprije do »prvoga dana«, onoga istoga dana kad je Krist uskrsnuo. Učenici su u strahu, iza zatvorenih vrata. Zatvoreni su u sebe, u svoj strah i tjeskobu. Tada im dolazi Uskrsli kako bi im se pokazao. Čini to jer razumije čovjeka i njegove potrebe. Potpuno mu je jasno da ono što čovjeka pokreće ne može biti samo um, nego da su važni i njegovi osjećaji i njegova osjetila. Zato im pokazuje ruke i bok. Pokazuje im rane da bi ih uvjerio da je on onaj isti Isus koji je bio raspet na križu. Pokazuje im dokaz da je doista uskrsnuo. U tome se trenutku mijenja raspoloženje učenika. Nema više ni straha ni tjeskobe, nego izbija radost. Isus je odmah na početku bio rekao: »Mir vama!«, ali ta njegova riječ nije donijela promjenu. Tek nakon što im je pokazao ruke i bok, njegov pozdrav »Mir vama!« pada na plodno tlo. Tek tada on može učenicima povjeriti poslanje koje je primio od Oca, tek tada Duh Sveti doista može u njima biti prihva-

ćen. Uskrsli Isus poštuje psihologiju čovjeka, poštuje čovjeka u cjelini njegova bića i nastoji mu se približiti. No, ovdje nije kraj pripovijesti.

Toma nije bio prisutan na ovome susretu, pa mu ostali učenici, kad je došao, pripovijedaju što se dogodilo, ali on ne vjeruje. Valja se sada staviti na mjesto ostalih učenika. Isus im je dao Duha Svetoga, povjerio im je poslanje da svjedoče. Sada su počeli svjedočiti i što se događa? Jedan od njih, onaj koji je cijelo vrijeme bio uz Isusa, koji je zajedno s njima slušao njegove riječi i promatrao njegove postupke, koji je zajedno s njima išao za Isusom, koji je zajedno s njima jeo i pio, ne vjeruje im! Prvi veliki neuspjeh! Koje su posljedice toga neuspjeha?

Milosrđe u susretu

Nakon osam dana, učenici su opet iza zatvorenih vrata! Opet strah i tjeskoba! Nestalo je radosti. Uskrsli Isus razumije i ovu ljudsku nevolju. Strpljiv je i dolazi ponovno i opet kaže: »Mir vama!« Dvapat prije osam dana nije bilo dovoljno. Isus se približava ostalim učenicima, ali se približava i Tomi i njegovim potrebama. Nudi mu da stavi svoju ruku u njegovu ranu. Kad mu se Isus približio, Toma se približava Isusu i vjeri. Nije rečeno da je stavio ruku u ranu. Naprotiv, Toma odmah ispovijeda vjeru: »Gospodin moj i Bog moj!« To još nije bio

Tko prepozna Uskrsloga,
iznova prepozna je i upoznaje sebe.

Đuro Seder: Uskrsli među učenicima.

izrekao nijedan učenik. Toma je zapravo vjerni Toma. Dotad su Isusa zvali Gospodinom, no Toma je prvi koji ga naziva Bogom. Je li prepoznao Boga u ranama? Ne. Toma je prepoznao Boga u milosrđu koje mu je Isus iskazao kad mu je prišao ususret.

Bulu kojom je najavio otvaranje Godine posvećenog života, papa Franjo ovako je započeo: »Isus Krist je milosrdno lice Oca... Otac, 'bogat milosrdem' (Ef 2, 4), nakon što je objavio Mojsiju svoje ime kao 'Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću' (Izl 34, 6), nije prestao na različite načine i kroz različita vremena povijesti spasenja pokazivati svoju božansku narav. U 'punini vremena' (Gal 4, 4), kad je sve bilo pripravljeno po njegovu naumu spasenja, poslao je svoga Sina rođena od Djevice Marije kako bi nam konačno objavio svoju ljubav. Tko vidi njega, vidi Oca (usp. Iv 14, 9). Isus iz Nazareta svojom riječju, svojim djelovanjem i cijelom svojom osobom (Dei verbum 4) objavljuje Božje milosrđe.«

Osobno iskustvo susreta

Iskoristimo ovu priliku da se sjetimo kad smo iskusili milosrdno lice Oca. Kad smo to sreli Isusa? Moglo se to dogoditi kad nam je netko pristupio u našoj nevolji i pomogao nam. Moglo je to biti kad nam je netko pružio utjehu ili kada se netko radovao našem uspjehu. Moglo je to biti kad je netko zajedno s nama plakao. U ljudskom suosjećanju možemo susresti Isusa, ono milosrdno lice Oca.

Možda smo ga, pak, susreli u nekome tko nam je uputio riječi evanđelja, u nekome tko nam je pokazao pravi put kojim krenuti, u nekome tko nas je poučio, pa i u nekome tko nas je opomenuo. U svakom čovjeku koji nam pomogne da se vratimo na pravi put, možemo susresti Isusa, ono milosrdno lice Oca.

Možda smo ga susreli u životnim okolnostima, u nekome događaju, u osobitoj milosti koju nam je Bog iskazao, u milosti koju je iskazao našim bližnjima. U svakom lijepom životnom trenutku, no i u svakome križu možemo susresti Isusa, ono milosrdno lice Oca.

Možda smo ga susreli u trenucima molitve, kad se povučemo i molimo u tišini, kad osjetimo njegovu blagu prisutnost i još dublje razumijemo njegovu riječ. U svakom trenutku molitve, u kojem dopustimo Bogu da nam govori, možemo susresti Isusa, ono milosrdno lice Oca.

Konačno, možda smo ga susreli u bogoslužju, slaveći sakrament pomirenja ili slaveći euharistiju. Tu je on živo prisutan. Dopustimo mu da nam se približi kao što mu je to dopustio Toma! Svjesni smo, poput Tome, i svojih ograničenja i svoje nevjere, no Gospodinu to nije prepreka. On prilazi i daje nam da ga susretnemo, da susretnemo njega, ono milosrdno lice Oca.

Pokušajmo i sami biti milosrdno lice Oca. Pričest koju primamo, sakramenti koji nas preobražavaju i hrane, omogućavaju nam da živimo Krista i postanemo objavitelji Božjeg milosrdnog lica.

Darko Tepert

Zrnje...

»Uvečer onoga istoga dana, prvog u tjednu... I nakon osam dana bijahu Isusovi učenici opet zajedno.« Okupljaju se u dan koji je Gospodinov, u dan Uskrsnuća. To je Dan koji je dao novi ritam vremenu. Crkva živi tim novim ritmom, izručujući se Susretu u kojemu se kuša radost uskrsnuća. Vjera u uskrsnuće živi od euharistijskih susreta s Uskrsnim u zajednici vjerujućih.

Apostol Toma, dok je bio s Isusom, neustrašivo je očitovao svoju blizinu s njime, sve do spremnosti da umre zajedno s njime (usp. Iv 11, 16). U dvorani posljednje večere, u nerazumijevanju Isusova govora, ponizno i pun želje za nasljedovanjem, priznaje: »Gospodine, ne znamo kamo odlaziš. Kako onda možemo put znati?«. Toma sebi ne dopušta nejasnoća i nesigurnosti. Želi više, iskrenije, jasnije... Zato i njegova suzdržanost pred učenicima koji kažu da su nakon smrti i ukopa »vidjeli Gospodina«, nije stav nevjernika, onoga koji ne vjeruje, nego stav onoga koji se želi osvjedočiti. Ne boji se priznati da događaj uskrsnuća nadvisuje njegovu vjeru i njegovo razumijevanje Gospodina. On želi vjerovati, istinski, pouzdano. Želi znati da je Gospodin koga su učenici vidjeli isti Onaj kojemu je vidio probodene ruke i otvoren bok. To je Gospodin u kojega vjeruje: Raspeti i Živi. Zato će, u susretu s Gospodinom, biti dostatna Gospodinova riječ. Tada će se, na njegovu riječ, rasplamsati vjera, vjera koja ne razdvaja Uskrsnuloga od Raspetoga.

Voda u kaležu

U pripravi darova na početku euharistijske službe svećenik ulijeva vodu u kalež s vinom. Budući da u Novome zavjetu u izvješćima o Posljednjoj večeri nije zapisana takva pojedinost, molio bih razjašnjenje podrijetla i značenja te obredne geste.

Ivan B., đakon

Istina je da novozavjetni zapisi o Posljednjoj večeri ne spominju vodu pri Isusovu pružanju kaleža učenicima, kao što izravno ne spominju ni vino, nego samo »času«. No, činjenica da najraniji crkveni izvori svjedoče da se u slavlju euharistije u vino dodavala voda, ponukala je istraživače tražiti u onodobnoj kulturi pravi razlog uvođenja te geste. U grčkoj kulturi vino se, naime, redovito nije pilo samo, nego mu se dodavala voda kako bi postalo pitkijim i blažim, a taj se običaj proširio i na područje Palestine (J. A. Jungmann). Može se s razlogom pretpostaviti da je i na Posljednjoj večeri Isus učenicima pružio kalež s vinom, pomiješanim s vodom, u čemu evanđelisti nisu vidjeli posebnu važnost, kao što nisu zabilježili ni druge trenutke ili pojedinosti s te pashalne gozbe. Zato najstarija svjedočanstva o kršćanskome bogoslužju vodu u slavlju euharistije spominju bez posebnoga obrazloženja ili tumačenja. Justin (2. st.), opisujući slavlje euharistije, jednostavno navodi da se nakon sveopće molitve na oltar donose »kruh, vino i voda« (*Apologia*, I, 67). U razvoju slavlja euharistije, spomenčina Kristove Pashe, crkvena je osjetljivost nastojala dati značenje svemu što je postalo dijelom slavlja. Tako sv. Ciprijan (+258.) nastoji dati 'duhovno' značenje euharistijskim darovima te tumači da se u daru vode ima gledati narod, a u daru vina Kristovu krv: kao što vino u kaležu prima i 'apsorbira' vodu koja je dodana, tako je i Krist na sebe uzeo naše grijehe; stoga, kada se u kaležu voda miješa s vinom, Crkva se neodvojivo, na sakramentalan način, sjedinjuje sa svojim Otkupiteljem (*Epistula* 63, 13).

Uz to tumačenje susreće se i ono koje u zajedništvu vina i vode promatra otajstvo Kristove otkupiteljske žrtve, oslanjajući se na svjedočanstvo iz Evanđelja da je Raspetomu na križu iz boka potekla krv i voda (*Iv* 19, 35), čemu sv.

Ambrozije daje značenje pranja (vodom) i otkupljenja (krvlju), otkrivajući i smisao probodenoga boka (»milost dolazi otkud i grijeh«, *De sacramentis*, V, 4). Ipak, u predaji će prevladati ranije tumačenje koje će u miješanju vode i vina vidjeti sjedinjenje Crkve s Kristom. Srednjovjekovni nauk o zajedništvu Krista i Crkve u samome prinosu žrtve (u značenju da se Bogu Ocu prinose i Krist i Crkva) bit će razlogom da se u liturgiji reformatora izostavi dodavanje vode.

Među kršćanima na Istoku prevladat će drukčiji teološki naglasci, pa se u miješanju vina i vode promatralo otajstvo Krista u kojemu su sjedinjene dvije naravi, božanska i ljudska. Zbog toga će monofizitski Armenci, koji su u Kristu promatrali samo božansku narav, u 6. st. odustati od dotadašnje prakse dodavanja vode u vino.

Raspravljat će se i o količini vode koja se dodaje u vino. Tako se u Sirskoj pravoslavnoj Crkvi (jakobitskoj) vino i voda u kalež ulijevaju u jednakoj mjeri. I na Zapadu je bilo smjernica glede količine vode: Sabor u Triburu (895.) određuje da u kaležu budu dvije trećine vina i jedna trećina vode, ali će od 13. st. prevladati uputa da se vinu dodaje malo vode, što će biti razlogom uvođenja i posebne žličice kojom se (na pravu mjeru) dodavala voda. Današnje napomene u Rimskome misalu određuju da se u kalež dodaje »malo vode« (*parum aquae*).

Iz tih povijesnih naznaka razlučuje se da je dodavanje vode u kalež kulturološki uvjetovano, a da je Crkva toj gesti nastojala dati duhovno značenje. Smisao koji bi danas trebalo gledati u toj gesti stavlja naglasak na sjedinjenje Crkve s Kristom, a što je rasvijetljeno riječima koje svećenik (ili đakon) izgovara dok dodaje vodu u vino: »Otajstvo ove vode i vina učinilo nas dionicima božanstva Isusa Krista, koji se udostojao uzeti dijela u našem čovječstvu.«

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL

Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050 • faks: +385 (0)1 5635 051

e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Ispit savjesti

PRIPREMA ZA SAKRAMENT POMIRENJA — ISPOVIJEDI

PRIREADIO: **mons. Ivan Šaško**

Knjižicu po cijeni od 5,00 kuna možete naručiti na narudžbe@hilp.hr

ili na broj telefona **+385 (0)1 5635 050**. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu.

Za župne urede, koji za svoje vjernike žele naručiti više primjeraka, predviđeni su posebni popusti*:
50 primjeraka – 125,00 kn; 100 primjeraka – 225,00 kn; 200 primjeraka – 400,00 kn.

*Navedeni popust odnosi se samo na župe i pretpostavlja da knjižica nije namijenjena za daljnju prodaju.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD
Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Kad rumen zore uskrснуća
zasja nad obzorom našim,
tad sve u svjetlost će se zaodjenut
i sve bit će novo.

